

Katwijk op een tweesprong

Groeien voor eigen behoefte of voor regionale opvang?

Rabobank Katwijk

Mei 2008

Colofon

Titel

Katwijk op een tweesprong

Datum

29 mei 2008

Opdrachtgever

Rabobank Katwijk
Dhr. P.J. Mathot MBA

Auteur

Rabobank Nederland, directoraat Kennis en Economisch Onderzoek
Drs. F.J Oevering

Contactadressen

Rabobank Katwijk
Rogstraat 2
2224 TW katwijk
☎ 071 – 409 50 00
✉ info@katwijk.nl

Rabobank Nederland
Directoraat Kennis en Economisch Onderzoek
UCP 515, Postbus 17100
3500 HG Utrecht
☎ 030-2166662
✉ f.j.oevering@rn.rabobank.nl
@ www.rabobankgroep.nl/kennisbank

Het rapport staat ook op het internet:
www.rabobank.nl/kennisbank

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting en conclusies	5
<i>Samenvatting</i>	5
<i>Conclusies</i>	6
Hoofdstuk 1. Inleiding	8
1.1 <i>Katwijk op een tweesprong</i>	8
1.2 <i>Katwijk in vogelvlucht</i>	9
1.3 <i>Samenvatting en conclusie hoofdstuk 1</i>	12
Hoofdstuk 2. Sociale cohesie in Katwijk.....	13
2.1 <i>Sociale samenhang in vieren</i>	13
2.2 <i>Sociale categorieën in Katwijk</i>	14
2.3 <i>Katwijk in het licht van collectiviteiten</i>	16
2.4 <i>Is in Katwijk sprake van groepsvorming?</i>	18
2.5 <i>Sociale samenhang in Vinex-wijken</i>	20
2.6 <i>Samenvatting en conclusies hoofdstuk 2</i>	21
Hoofdstuk 3. Bevolkingsprognose.....	23
3.1 <i>Prognoses en prognoses</i>	23
3.2 <i>Uitkomsten van de prognoses voor Leiden en Bollenstreek en Katwijk</i>	25
3.3 <i>Samenstelling van de toekomstige bevolkingsgroei</i>	27
3.4 <i>Woningprognose in lokaal en regionaal perspectief</i>	29
3.5 <i>Samenvatting en conclusies hoofdstuk 3</i>	32
Bijlage 1 – Het verzorgingsgebied van Katwijk	34
Bijlage 2 – De woningbouwplannen in Katwijk.....	35
Bijlage 3 – Overzicht van geraadpleegde literatuur.....	36

Voorwoord

“Katwijk / Rijnsburg / Valkenburg blijf op koers!” is de naam van het rapport waarmee Rabobank Katwijk in 2005 de bestuurlijke integratie van de gemeenten Katwijk, Rijnsburg en Valkenburg tot één, nieuwe gemeente Katwijk heeft ondersteund. Met dit rapport, dat door de heer Oevering van Kennis en Economisch Onderzoek van Rabobank Nederland is opgesteld, wilde Rabobank Katwijk een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een visie op de toekomst voor de nieuwe gemeente en zij is daar in geslaagd. “Blijf op Koers” is door de gemeente Katwijk intensief gebruikt bij het opstellen van haar Brede Structuurvisie.

Inmiddels is deze structuurvisie beleid geworden en wordt er hard gewerkt om de mozaïekstructuur van Katwijk inhoud te geven. Dit alles onder het belangrijke uitgangspunt dat karakter en identiteit van Katwijk behouden moet en kan blijven. De sociale samenhang in Katwijk is een groot goed en deze bepaalt in belangrijke mate het eigen karakter van Katwijk. Katwijk is geen duiventil, maar een gemeenschap met herkenbare waarden en normen, en met een sterke sociale cohesie.

Toch zijn velen in Katwijk niet gerust over de toekomst, als het inwonertal van Katwijk van ruim 60.000 naar misschien wel 80.000 personen zal groeien. Vele van deze inwoners zullen immers van elders komen en daarmee zal het karakter van Katwijk waarschijnlijk in sterke mate aan verandering onderhevig zijn.

Katwijk is niet de eerste gemeenschap in ons land die zo'n verandering in bevolkingsomvang en wellicht –samenstelling moet ondergaan. Wat zijn bijvoorbeeld de ervaringen in gemeenten met grote Vinex-wijken? En is Katwijk wel anders dan andere plaatsen? Is het eigenlijk wel reëel om te denken dat het eigen karakter van Katwijk kan blijven bestaan? Komt er met ‘Valkenburg’ een nieuwe, vierde kern bij die haar eigen sociale samenhang zal krijgen? Aan de andere kant, is het wel nodig en verantwoord om de bevolking zo sterk in omvang te laten toenemen laten groeien?

Een vijftiental betrokken personen uit de Katwijkse gemeenschap, die ieder ook een belangrijke achterban vertegenwoordigen, ontmoeten elkaar enige malen per jaar om kennis, zorgen en ideeën met elkaar uit te wisselen. Deze uitwisseling heeft als doel, het versterken van de Katwijkse gemeenschap en economie. Bij herhaling is in dit discours gesproken over de toekomst van Katwijk in relatie tot bevolkingsontwikkeling, infrastructuur en sociale cohesie. Is het straks nog wel fijn wonen, werken, winkelen, in onze mooie gemeente Katwijk. Blijft Katwijk nog wel op Koers?

Met deze gedachten en vraagtekens hebben deze vijftien betrokken burgers aan Kennis en Economisch Onderzoek van Rabobank Nederland gevraagd inzicht te geven in de noodzaak en de mogelijke gevolgen van de grote uitbreiding van Katwijk. Katwijk staat voor een belangrijke keuze tussen handhaving van de huidige structuur en sterke groei. Wij hopen dat dit rapport, ‘Katwijk op een tweekoppig’, burgers, bedrijven en bestuur in Katwijk helpt om de juiste keuze te maken aan de vooravond van een onomkeerbare sprong naar de toekomst.

P.J. Mathot

Samenvatting en conclusies

Samenvatting

Katwijk is een middelgrote gemeente met een sterk stedelijke intensiteit van grondgebruik. De gemeente speelt echter nauwelijks een rol als voorzieningen- en werkgelegenheidscentrum en kent een relatief ‘traditionele’ economische structuur. Katwijkers richten zich voor inkopen en werk sterk op de omringende gemeenten. De demografische ontwikkeling heeft een sterk ‘landelijk’ karakter: de natuurlijke aanwas is fors, maar er vertrekken meer mensen uit Katwijk dan er zich vestigen. De economische en demografische groei is tot slot bescheiden en dat zal naar verwachting ook in de komende decennia het geval zijn. Daarmee onderscheidt Katwijk zich van het beeld van steden als een sterke concentratie van mensen en activiteiten op een beperkt oppervlak, die de functie van verzorgingscentrum voor hun omgeving vervullen en voorop lopen in de maatschappelijke ontwikkeling.

Sociale cohesie

De Brede Structuurvisie stelt dat in Katwijk sprake is van sociale samenhang en dat deze het waard is om te behouden en te versterken. Sociale samenhang kan worden bepaald aan de hand van de frequentie en regelmaat van de interactie tussen personen enerzijds en de aanwezigheid van gemeenschappelijke waarden en normen anderzijds. Uit deze twee dimensies vloeien vier vormen van sociale interactie voort: toevallige nabijheid, sociale categorieën, collectiviteiten en groepsvorming (figuur 2.1).

Sterke sociale cohesie in Katwijk

Katwijk biedt voor deze vier vormen het volgende beeld:

1. toevallige nabijheid
Van toevallige nabijheid is sprake bij de ligging van Katwijk in de dichtbevolkte regio Leiden en Bollenstreek. Er zijn daardoor (mogelijkheden tot) frequent en direct contact, zonder dat waarden en normen door alle inwoners in de regio worden gedeeld.
2. het delen van sociale categorieën
De bevolkingsamenstelling in Katwijk is anders dan gemiddeld in de regio en in de steden in ons land. De sociale categorieën gezinnen, jongeren en hoge inkomens zijn in Katwijk relatief goed vertegenwoordigd, allochtonen juist minder dan gemiddeld.
3. collectiviteiten
De bevolking van Katwijk heeft, getuige kerkbezoek en stemgedrag, in grote mate een religieuze overtuiging, is verbonden met de maatschappelijke orde en heeft oog voor maatschappelijke problemen. Hoewel Katwijkers deze waarden delen met personen die niet in Katwijk wonen, is daarbij niet noodzakelijkerwijze sprake van frequent en direct contact.
4. groepsvorming
De bevolking van Katwijk is tot slot sterk gericht op familie en vrienden en op het verenigingsleven en is bovendien zeer honkvast. Verhuizing van en naar een andere gemeente komt in Katwijk slechts half zo vaak voor als gemiddeld in Nederland. In Katwijk lijkt dan ook in sterke mate sprake van groepsvorming te zijn.

Beperkte sociale cohesie in Vinex-wijken

De ontwikkeling op Vliegkamp Valkenburg komt qua doelstelling, schaal en ligging overeen met een Vinex-wijk. De sociale categorieën waartoe de pioniersbevolking in de Vinex-wijken behoort, lijken sterk op de bevolkingscategorieën die in Katwijk voorkomen. Vinex-wijken evolueren echter naar het gemiddelde beeld voor de steden. De bevolking in de Vinex-wijken behoort dan ook tot andere collectiviteiten dan de bevolking van Katwijk. Er is in Vinex-wijken meer ontkerkelijking en meer criminaliteit. Bovendien hebben Vinex-wijken, anders

dan Katwijk, het karakter van een duiventil. De Vinex-bewoner geeft vorm aan de netwerksamenleving, niet alleen in zijn dagelijkse activiteiten, maar ook door verhuisgedrag.

Honkvast Katwijk

De Brede Structuurvisie stelt dat de bevolkingsontwikkeling in Katwijk wordt beïnvloed door de ontwikkeling in de regio Leiden en Bollenstreek en in de omringende regio's. Voor deze ontwikkeling gaan ABF-Research en het Ruimtelijk Planbureau uit van verschillende prognoses omtrent de omvang van de immigratie. Op basis hiervan voorziet de prognose van het RPB voor de regio Leiden en Bollenstreek een groei tot 422.000 inwoners in 2020 en het RPB een groei tot 398.000 inwoners. De invloed van deze verschillen in regionale bevolkingsontwikkeling op de ontwikkeling in Katwijk lijkt door de geringe omvang van migratiestromen van en naar Katwijk echter beperkt te zijn. De bevolking van Katwijk is zeer honkvast en bovendien is voor Katwijk per saldo sprake van een binnenlands vertrekoverschot.

Prognose en 'eigen groei'

In de Primos-prognose van ABF-Research zal in de loop van het volgende decennium echter een vestigingsoverschot ontstaan, omdat Katwijk in belangrijke mate zal gaan voorzien in de woningbehoefte in de regio Leiden en Bollenstreek. Het inwonertal van Katwijk zou groeien tot 64.300 in 2020. Bij bestendiging van het huidige demografische patroon, waarbij het vertrekoverschot zich handhaaft, zou Katwijk in 2020 echter slechts 63.900 inwoners tellen.

Bestendiging profiel van bevolking in Katwijk

Uit beide prognoses blijkt dat de bevolkingsamenstelling in Katwijk weliswaar zal veranderen onder invloed van huishoudenverdunding, vergrijzing en toename van het aantal allochtonen, maar dat Katwijk ook in de komende jaren een relatief 'landelijk' bevolkingsprofiel zal houden. Daarin is sprake van een groot aandeel van gezinnen en jongeren en een klein aandeel van de allochtone bevolking.

Overschot aan woningen in Katwijk

In 2006 kampte Katwijk met een tekort van bijna 700 woningen. Het bouwprogramma voor de uitbreidingslocaties (restant) Zanderij Westerbaan, 't Duyfrak, Fredriksoord en Rijnsoever-Noord, en de inbreiding in reconstructiegebieden in Katwijk aan Zee en Rijnsburg, voorziet tot 2020 in 5.000 woningen. De vraag naar woningen zal volgens de Primos-prognose echter met maar 3.400 eenheden toenemen en daardoor zal het huidige tekort op de woningmarkt in Katwijk in 2020 zijn omgeslagen in een overschot van 700 woningen. Als echter wordt uitgegaan van bestendiging van het huidige demografische patroon, zal de vraag naar woningen met minder dan 3.200 woningen toenemen. Daardoor zou het overschot aan woningen in Katwijk in 2020 bijna 1.000 eenheden bedragen. De regio Leiden en Bollenstreek zal in 2020 echter nog steeds een tekort aan woningen kennen.

Conclusies

Uit onderhavige analyse van de sociale cohesie en de bevolkingsprognose in Katwijk kan omtrent de centrale vragen het volgende worden geconcludeerd:

Wat zijn de gevolgen van het bouwprogramma 'Valkenburg' voor de sociale cohesie in Katwijk?

De nieuwe woonwijk op Vliegekamp Valkenburg zal naar verwachting qua normen en waarden slechts in beperkte mate aansluiten bij het beeld voor Katwijk. Locatie Vliegekamp Valkenburg zal daardoor wel tot de gemeente Katwijk behoren, maar niet tot de gemeenschap. 'Valkenburg' zal naar verwachting echter wel het politiek landschap in de gemeente Katwijk veranderen. Qua arbeidsmarkt- en kooporiëntatie lijken de verschillen echter minder sterk te zullen zijn. Zowel Katwijk als de Vinex-wijken zijn sterk op hun omgeving georiënteerd.

- Katwijk heeft twee gezichten. Het is enerzijds een gemeente met een beperkte, 'landelijke' functie als centrum van voorzieningen en werkgelegenheid en een 'landelijk' economisch en demografisch profiel. Dit profiel zal zich in de komende jaren handhaven. Anderzijds kent Katwijk een stedelijke intensiteit van het grondgebruik en is het gelegen in een zeer sterk verstedelijkt gebied. Mede door de ontwikkeling van Valkenburg zal deze intensiteit nog toenemen.
- In Katwijk vertoont in vergelijking met het gemiddelde beeld voor de steden een sterke sociale samenhang. Dit blijkt uit de frequentie en regelmaat van de interactie tussen personen en uit de waarden en normen van de bevolking in Katwijk. Grootchalige nieuwbouwwijken vertonen weinig sociale samenhang. Ze lijken sterk op de bestaande steden en juist weinig op Katwijk.

Welke bevolkingsontwikkeling wordt voorzien in de regio Leiden en Bollenstreek en wat zal naar verwachting de samenstelling van deze bevolkingstoename zijn?

De regio Leiden en Bollenstreek zal in 2020 volgens de prognoses van Primos en het RPB naar verwachting 398.000 tot 422.000 inwoners tellen, Katwijk rond 64.000 inwoners.

- De samenstelling van de bevolking qua huishoudentype, leeftijd en herkomst zal dan nog steeds een 'landelijk' beeld vertonen. Katwijk zal relatief veel gezinnen en jongeren tellen en relatief weinig allochtonen.
- De demografische ontwikkeling in Katwijk werd en wordt bepaald door een sterke natuurlijke aanwas en een fors binnenlands vertrekoverschot. Per saldo was in het verleden sprake van een geringe bevolkingsgroei en zal tot halverwege het volgende decennium sprake zijn van een geringe bevolkingsafname. Volgens de Primos-prognose zal, doordat het binnenlands vertrekoverschot omslaat in een binnenlands vestigingsoverschot, daarna weer sprake zijn van groei.
- Verschillen tussen de prognoses van ABF en het RPB in de verwachtingen omtrent de immigratie in Nederland en in de regio Leiden en Bollenstreek leiden door de geringe de (binnenlandse) migratie in Katwijk nauwelijks tot verschillen in het groeibeeld voor Katwijk.

Hoeveel woningen zijn nodig om te voorzien in deze verwachte regionale bevolkingsgroei?

Woningbouw op het voormalige Vliegekamp Valkenburg is vanuit regionaal perspectief onontbeerlijk, maar vanuit het perspectief van Katwijk niet nodig.

- Het woningbouwprogramma voor de regio Leiden en Bollenstreek schiet volgens de Primos-prognose in de komende jaren tekort ten opzichte van de groei van de vraag naar woningen die het gevolg is van immigratie, binnenlandse migratie en huishoudenverdunding. Daardoor zal in 2020 in de regio nog steeds een tekort van 4.500 woningen bestaan. Ontwikkeling van Vliegekamp Valkenburg kan dit tekort lenigen.
- Het woningbouwprogramma van 5.000 woningen op inbreidingslocaties en op de uitleggebieden Zanderij Westerbaan, 't Duyfrak, Frederiksoord en Rijnsoever-Noord in Katwijk dient volgens de Primos-prognose voor de opvang van de natuurlijke aanwas in de gemeente en na 2015 ook voor de opvang van de regionale bevolkingsgroei. Desondanks zal Katwijk volgens de prognose in 2020 een overschot van 700 woningen vertonen.
- Als wordt uitgegaan van voortzetting van het huidige demografische patroon van natuurlijke aanwas en een binnenlands vertrekoverschot, zal de in 2020 in Katwijk gewenste woningvoorraad nog ruim 200 eenheden kleiner zijn dan in de Primos-prognose is voorzien. Daardoor zou in 2020 sprake zijn van een overschot van bijna 1.000 woningen.

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1 Katwijk op een tweesprong

Katwijk staat voor de belangrijke, ingrijpende keuze tussen behoud en verandering. Aan de ene kant willen burgers, bedrijven en bestuurders in de gemeente vasthouden aan het eigen karakter, dat Katwijk zo duidelijk onderscheidt van haar directe omgeving. In de Brede Structuurvisie van de gemeente Katwijk wordt dit streven als volgt verwoord: ‘Katwijk is een eigenzinnige en veelzijdige gemeente met belangrijke en historische waarden, waaraan zij haar identiteit ontleent. Die identiteit . . . moet worden hoog gehouden, zo niet met meer kracht worden uitgedragen’ (Gemeente Katwijk, 2006).

Aan de andere kant lokt de ‘schaalsprong’ van 60.000 naar 80.000 inwoners, zowel mogelijk gemaakt als afgedwongen door de aanwijzing van het voormalige Vliegekamp Valkenburg door de rijksoverheid tot grootschalige woningbouwlocatie, wellicht de laatste die in het westen van Holland ontwikkeld zal worden. Volgens de Brede Structuurvisie wordt Katwijk door deze groei ‘een plaats om rekening mee te houden’. Bovendien biedt groei de ‘kans om bestaande noden van de bevolking in de sfeer van wonen, werken en voorzieningen op te lossen’ (Gemeente Katwijk, 2006).

Locatie Valkenburg

Medio 2006 kwam er een einde aan de militaire activiteiten op Vliegekamp Valkenburg. Sindsdien wordt het terrein onder de vlag van ‘Project Locatie Valkenburg’ ontwikkeld tot een nieuwe stadswijk. In 2012 zou de bouw een aanvang moeten nemen en in 2020 zou het nieuwe Valkenburg gerealiseerd moeten zijn (Locatie Valkenburg, 2008).

Op Valkenburg worden rond 4.500 woningen en 20 tot 40 hectare bedrijventerrein voorzien. Anders dan in veel Vinex-wijken staat hier echter niet de kwantiteit voorop, maar de stedenbouwkundige kwaliteit. Landschap en water krijgen een belangrijke plaats in het ontwerp, de infrastructuur moet op orde zijn voor er wordt gebouwd, er wordt nadruk gelegd op de inpassing van die infrastructuur in het (stedenbouwkundige) landschap en er zal menging plaatsvinden van verschillende woningtypologieën, doelgroepen en landschap en water.

De gemeenten Katwijk en Wassenaar voeren gezamenlijk de regie van het project en werken in de ontwikkeling samen met het Stadsgewest Haaglanden, de Regio Holland-Rijnland, de Provincie Zuid-Holland en het Gemeenschappelijk Ontwikkelingsbedrijf (GOB) van de rijksoverheid.

Twijfel aan de noodzaak en wenselijkheid van groei

De ontwikkeling van Valkenburg heeft echter voornamelijk een functie voor de opvang van de bevolkingsgroei die voor de omgeving van Katwijk wordt voorzien. Katwijk zelf vertoonde in de afgelopen jaren immers slechts een beperkte toename van de bevolking en volgens de prognoses die de rijksoverheid hanteert, zal in de komende decennia het beeld niet veel anders zijn. Volgens de Brede Structuurvisie ‘trekt de plaats in de toekomst zeker ook publiek van buiten Katwijk aan. Dat kan en moet zelfs, zij het beheerst’. Het behoud van de eigen identiteit stelt paal en perk aan de mogelijkheden voor groei.

Bovendien is sprake van een sterke afname van het tempo van de bevolkingsgroei in ons land en wordt voor de wat langere termijn zelfs een daling van de bevolkingsomvang voorzien. Het Ruimtelijk Planbureau waarschuwt voor woningleegstand en concurrentie tussen gemeenten, regio’s en provincies. ‘Dit kan leiden tot onrendabele ruimtelijke investeringen en tot onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen’ (RPB, 2006).

Vraagstelling

Voor een aantal lokaal betrokken instellingen, verenigd in de ‘Denktank Katwijk’, zijn deze overwegingen aanleiding geweest, het directoraat Kennis en Economisch Onderzoek van Rabobank Nederland te verzoeken een onderzoek uit te voeren met als onderzoeksvragen:

1. *Wat zijn de gevolgen van het bouwprogramma ‘Valkenburg’ voor de sociale cohesie in Katwijk?*
2. *Welke bevolkingsontwikkeling wordt voorzien in de regio Leiden en Bollenstreek en wat zal naar verwachting de samenstelling van deze bevolkingstoename zijn?*
3. *Hoeveel woningen zijn nodig om te voorzien in deze verwachte regionale bevolkingsgroei?*

Aanpak en leeswijzer

In onderhavig rapport worden deze onderzoeksvragen behandeld aan de hand van een analyse van voornamelijk openbaar toegankelijke statistische informatie. De prognoses van ABF-Research en het Ruimtelijk Planbureau vormen daarvan, naast informatie van het CBS, een belangrijk onderdeel. Daarnaast is gebruik gemaakt van de resultaten van een korte workshop voor de Klankbordgroep van Rabobank Katwijk met betrekking tot het ‘karakter van Katwijk’.

Uitgangspunt voor de analyse is de duiding van Katwijk als sterk stedelijke gemeente door het CBS. Deze komt in de volgende paragraaf aan de orde. Daarin wordt tevens in het kort nagegaan in hoeverre Katwijk voldoet aan een drietal criteria van stedelijkheid.

Hoofdstuk 2 begint met de operationalisering van het begrip ‘sociale cohesie’, waarna Katwijk aan de hand van deze kenmerken de maat wordt genomen. Vervolgens wordt voor deze kenmerken ingegaan op de situatie in de Vinex-wijken, de grootschalige stadsuitbreidingen van de afgelopen jaren, waarmee Valkenburg qua doelstelling, ligging en schaal kan worden vergeleken.

In hoofdstuk 3 komen na een korte introductie van de systematiek, de prognose van ABF-Research en het Ruimtelijk Planbureau voor bevolkingsomvang en -samenstelling aan de orde. De ontwikkeling van Valkenburg wordt in beide prognoses meegenomen. Het hoofdstuk besluit met een indicatie van de ruimte op de woningmarkt die wordt voorzien in de prognose van ABF-Research en die mogelijk ontstaat als in Katwijk alleen de ‘eigen groei’ gehuisvest zou moeten worden.

1.2 Katwijk in vogelvlucht

In het palet van de 444 Nederlandse gemeenten komt Katwijk naar voren als een middelgrote gemeente. Katwijk telde in 2006 ruim 60.900 inwoners en nam daarmee de 56^e plaats in, ruim 1.900 bedrijven en instellingen (140^e plaats), die gezamenlijk een werkgelegenheid van ruim 19.200 banen boden (87^e plaats). Met een oppervlakte van 2.603 hectare behoort Katwijk echter tot de kleinste gemeenten in ons land (357^e plaats).

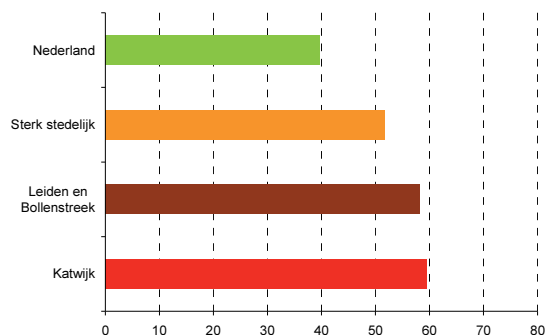
Stedelijke dichtheid

Door het forse aantal inwoners en activiteiten op dit kleine oppervlak behoort Katwijk qua intensiteit van het grondgebruik echter tot de koplopers onder de gemeenten in ons land (35^e plaats). De gemeente kent een omgevingsadressendichtheid¹ (OAD) van 1.914 en bevindt zich daarmee in de categorie van steden als Arnhem, Enschede en ’s-Hertogenbosch. Deze intensiteit blijkt ook uit het grote aantal inwoners en banen per hectare (figuur 1.1). Het CBS rekent Katwijk dan ook tot de sterk stedelijke gemeenten. De hoge intensiteit van het grondgebruik in Katwijk staat bovendien niet op zichzelf, maar geldt ook voor de meeste buurgemeenten. Ook binnen de regio Leiden en Bollenstreek behoort Katwijk echter tot de

¹ Het CBS gebruikt de omgevingsadressendichtheid om de intensiteit van het grondgebruik in een gemeente aan te duiden. De omgevingsadressendichtheid geeft het gemiddeld aantal adressen per blok van 500 bij 500 meter in een gemeente weer.

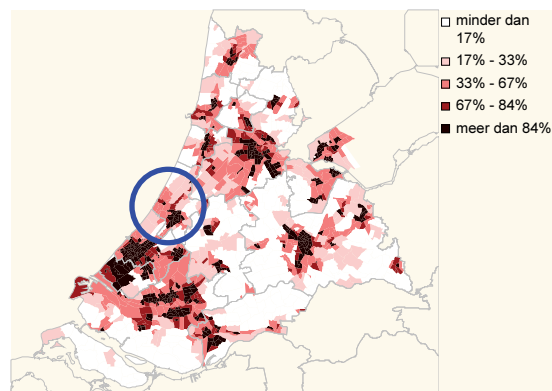
koplopers. Alleen Leiden (3.277) en Leiderdorp (2.062) vertonen een hogere OAD. Door de grote intensiteit van het grondgebruik maken Katwijk en de regio Leiden en Bollenstreek onverkort deel uit van de sterk verstedelijkte Randstad (figuur 1.2). Steden onderscheiden zich immers door die grote intensiteit van het grondgebruik van het landelijk gebied.

Figuur 1.1 Aantal inwoners en banen per hectare intensief gebruikte grond 2006

Bron: ABF

Figuur 1.2 Aandeel intensief gebruikte grond per postcodegebied 2004

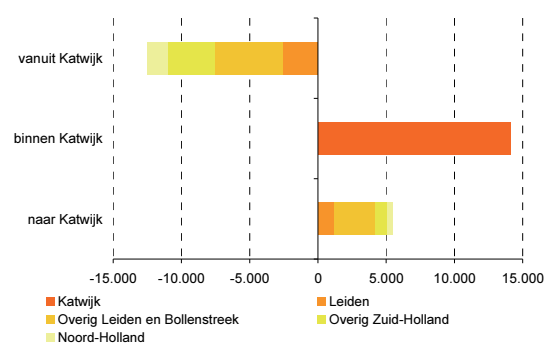

Bron: CBS

Geen stedelijke rol

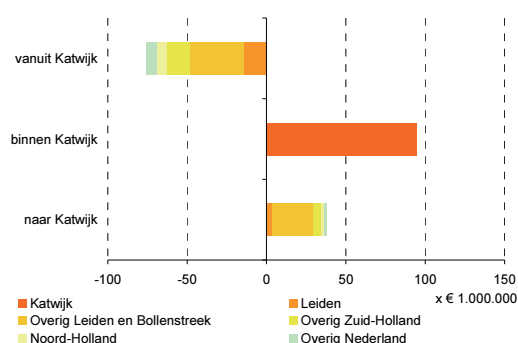
Een tweede kenmerk van steden is hun rol als verzorgingscentrum voor het omringende gebied. Door de concentratie van koopkracht bieden steden het draagvlak voor voorzieningen, zoals niet-dagelijkse benodigdheden, onderwijs, gezondheidszorg, cultuur en werkgelegenheid, waarvoor de vraag in het landelijk gebied te klein en te veel verspreid is. Steden trekken doorgaans dan ook consumenten en arbeidskrachten uit hun omgeving aan. Voor Katwijk is dat echter niet het geval. Het aanbod van voorzieningen en werkgelegenheid blijft hier ver achter bij het gemiddelde voor de steden in ons land. Katwijk heeft weinig winkels en geen ziekenhuis, theater of instelling voor hoger onderwijs binnen de grenzen en voor iedere honderd leden van de beroepsbevolking zijn er slechts 76 banen. Per saldo is in Katwijk dan ook sprake van koopkrachtafvloeiing (figuur 1.3) en van een negatief pendelsaldo (figuur 1.4). Inwoners van Katwijk besteden meer en werken vaker in andere gemeenten dan dat inwoners van andere gemeenten in Katwijk kopen en werken. Van een verzorgingsgebied buiten de eigen grenzen is voor Katwijk dan ook nauwelijks sprake. Alleen de inwoners van Noordwijk en Oegstgeest zijn voor hun inkopen in zekere mate op Katwijk gericht (bijlage 1).

Figuur 1.3 Herkomst inkomende pendel en richting uitgaande pendel Katwijk 2004

Bron: CBS

Figuur 1.4 Herkomst en richting bestedingen Katwijk 2004

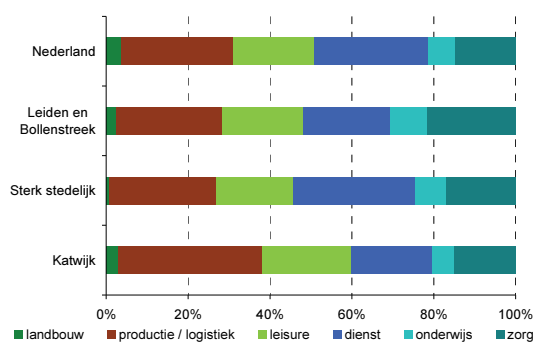
Bron: Rabobank

Traditionele structuur en gematigde ontwikkeling

Ten derde zijn steden veelal de brandpunten van maatschappelijke vernieuwing. De sterke concentratie van verschillende inwoners en activiteiten leidt ertoe dat in steden nieuwe sociologische en economische dimensies ontstaan, zoals de multiculturele samenleving, de huishoudenverdunding en de 'creative class'. Een aantal van deze sociaal-demografische kenmerken van Katwijk komt in hoofdstuk 2 aan de orde.

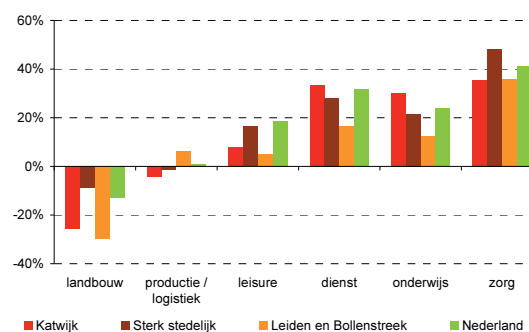
In economisch opzicht is de verandering van de productiestructuur de belangrijkste maatschappelijke vernieuwing. De productie van 'niet-stoffelijke goederen', oftewel diensten, neemt een steeds groter deel van de werkgelegenheid en toegevoegde waarde in ons land voor zijn rekening. Dit gaat ten koste van het aandeel van de productie van 'stoffelijke' goederen door landbouw, industrie en bouwnijverheid. Binnen dit proces van 'verdienstelijking' vindt een ontwikkeling plaats naar op persoonlijke ontwikkeling en zorg gerichte activiteiten. Katwijk vertoont nog een tamelijk traditionele productiestructuur (figuur 1.5).

Figuur 1.5 Werkgelegenheidsstructuur 2006

Bron: ABF-Research

Figuur 1.6 Ontwikkeling werkgelegenheid 1996-2006

Bron: ABF-Research

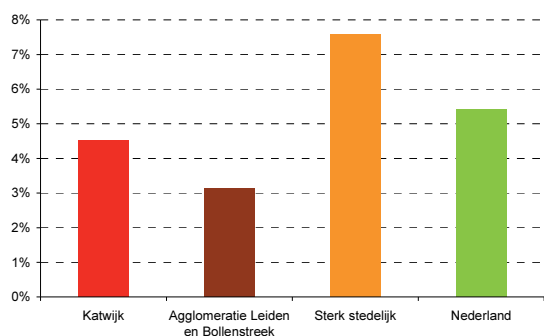
Het aandeel van productieactiviteiten in de werkgelegenheid is hier zeer groot en het aandeel van onderwijs en zorg bevindt zich rond het landelijk gemiddelde. De zakelijke, financiële en overheidsdienstverlening is navenant kleiner. Van de 'niet-stoffelijke' activiteiten is alleen de categorie 'leisure', die detailhandel, horeca en recreatie omvat, hier relatief groot. De 'verdienstelijking' is echter ook in Katwijk in volle gang. Landbouw en productie en logistiek vertoonden in de afgelopen jaren een krimp van het aantal banen, terwijl de werkgelegenheid in de diensten, onderwijs en zorg juist forse groeicijfers noteerde (figuur 1.6). Als geheel is de werkgelegenheidsontwikkeling in Katwijk sinds 1996 (+10%) echter minder sterk geweest dan gemiddeld in de steden (+18%). Dit beeld zal in de komende jaren niet veranderen, zo blijkt uit toepassing van de prognoses van het Centraal Planbureau voor de Nederlandse economie op de productiestructuur in Katwijk.

Opmerkelijke demografische ontwikkeling

De demografische ontwikkeling in Katwijk verliep in de afgelopen jaren evenmin voortvarend. Met 0,4% per jaar was de bevolkingsgroei in Katwijk weliswaar sterker dan gemiddeld in de regio Leiden en Bollenstreek, maar slechts half zo sterk als in de groep sterk stedelijke gemeenten (figuur 1.7). Bovendien was de Katwijkse groei anders van samenstelling dan de regionale en stedelijke groei. Ten eerste speelde de natuurlijke aanwas in Katwijk een veel grotere rol dan in de omringende gemeenten en gemiddeld in de steden. Zoals gebruikelijk in gemeenten met een forse kerkelijkheid is het geboortecijfer in Katwijk hoog en de gemiddelde leeftijd van de moeder bij de geboorte van haar eerste kind laag. Daar staat tegenover dat het belang van immigratie voor de bevolkingsontwikkeling in Katwijk veel geringer is dan gemiddeld in de regio en in de sterk stedelijke gemeenten. Tot slot zag Katwijk meer inwoners vertrekken naar andere gemeenten binnen Nederland dan er zich vanuit andere gemeenten vestigden. De gemeente past daarmee in het patroon van de regio

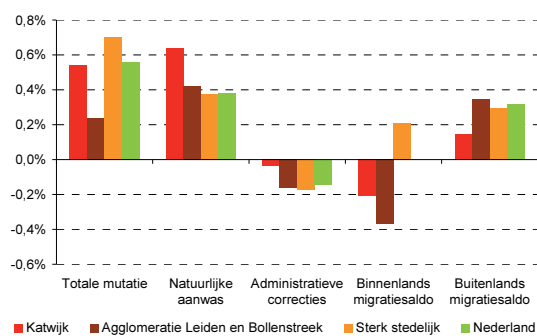
Leiden en Bollenstreek, waar op Oegstgeest, Teylingen en Voorschoten na alle gemeenten zo'n fors vertrekoverschot vertoonden (figuur 1.8). Het vertrekoverschot in Katwijk deed zich in praktisch alle leeftijdscategorieën voor. Alleen voor de categorie van 65 jaar of ouder kent de gemeente een vestigingoverschot. De sterke natuurlijke aanwas, het binnenlands vertrekoverschot voor jongeren en het binnenlands vestigingoverschot voor ouderen geven Katwijk een zeer 'landelijk' demografisch profiel.

Figuur 1.7 Bevolkingsontwikkeling 1996-2006

Bron: CBS

Figuur 1.8 Samenstelling bevolkingsontwikkeling 2000-2004

Bron: CBS

1.3 Samenvatting en conclusie hoofdstuk 1

Katwijk is een middelgrote gemeente met een sterk stedelijke intensiteit van grondgebruik. De gemeente speelt echter nauwelijks een rol als voorzieningen- en werkgelegenheidscentrum en kent een relatief 'traditionele' economische structuur. Katwijkers richten zich voor inkopen en werk sterk op de omringende gemeenten. De demografische ontwikkeling heeft een sterk 'landelijk' karakter: de natuurlijke aanwas is fors, maar er vertrekken meer mensen uit Katwijk dan er zich vestigen. De economische en demografische groei is tot slot bescheiden en dat zal naar verwachting ook in de komende decennia het geval zijn. Daarmee onderscheidt Katwijk zich van het beeld van steden als een sterke concentratie van mensen en activiteiten op een beperkt oppervlak, die de functie van verzorgingscentrum voor hun omgeving vervullen en voorop lopen in de maatschappelijke ontwikkeling.

Concluderend kan worden gesteld dat Katwijk een gemeente is met een beperkte, 'landelijke' functie als centrum van voorzieningen en werkgelegenheid, een 'landelijk' economisch en demografisch profiel en een stedelijke intensiteit van het grondgebruik. Katwijk heeft, kortom, twee gezichten.

Hoofdstuk 2. Sociale cohesie in Katwijk

‘De eigen kracht en vitaliteit van de Katwijkse samenleving, opgebouwd vanuit de diverse karakteristieken per kern, wordt hoog gewaardeerd en verdient dan ook onderhouden en waar mogelijk versterkt te worden’ (Gemeente Katwijk, 2006).

De Brede Structuurvisie van de gemeente Katwijk gaat er van uit dat Katwijk meer is dan alleen maar een ruimtelijke concentratie van personen met een stedelijke dichtheid. De Katwijkse bevolking vertoont een sterke sociale samenhang en dat wordt beschouwd als een groot goed: ‘De Katwijkse samenleving, opgebouwd uit de gemeenschappen van Katwijk, Rijnsburg en Valkenburg, onderscheidt zich o.a. in het feit dat in Katwijk de mensen naar elkaar omzien, oog hebben voor elkaar. Die sociale samenhang is een factor van betekenis en is in feite het kapitaal van de gemeente Katwijk’ (Gemeente Katwijk, 2006).

Dit hoofdstuk behandelt . . .

In dit hoofdstuk wordt allereerst kort ingegaan op de inhoud van het begrip sociale samenhang. Vervolgens wordt voor de verschillende vormen van sociale samenhang nagegaan in welke mate daarvan in Katwijk sprake is. Tot slot komt de sociale samenhang in de Vinex-wijken, waarmee de ontwikkeling op Vliegekamp Valkenburg kan worden vergeleken, aan de orde.

2.1 Sociale samenhang in vieren

Sociale samenhang heeft betrekking op de onderlinge relaties tussen mensen. Net als bij hun persoonlijke eigenschappen verschillen mensen ook op het vlak van de relaties die zij met elkaar onderhouden. Vanuit sociologisch perspectief worden deze relaties ingedeeld aan de hand van twee maatstaven (De Jager e.a., 1974):

1. het al dan niet hebben van vrij frequente en regelmatige (directe) onderlinge interactie door (alle) personen;
2. het al dan niet aanwezig zijn van gemeenschappelijke waarden en normen bij personen. Onder waarden wordt verstaan: ‘collectieve voorstellingen binnen een groepering omtrent hetgeen goed, juist en daarom nastrevenswaardig is’. Normen zijn: ‘de collectieve, meer of minder bindende verwachtingen ten aanzien van het handelen of niet-handelen onder bepaalde omstandigheden’ (citaten De Jager e.a., 1974).

Op grond van deze twee maatstaven ontstaat een typologie van sociale interactie met vier vormen: sociale categorie, toevallige nabijheid, collectiviteit en groep (figuur 2.1). Alleen in het laatste geval is sprake van sociale samenhang.

Een *sociale categorie* is een statistische afbakening van individuen op basis van door hen gedeelde eigenschappen, zoals leeftijd, herkomst, huishoudensamenstelling en inkomen. De indeling van een samenleving in sociale categorieën kan een aanwijzing geven voor het karakter van die samenleving. Om dit karakter te achterhalen wordt in deze studie de bevolkingsamenstelling in Katwijk vergeleken met het beeld voor de steden in ons land en voor Nederland als geheel. Een bepaalde samenstelling van de bevolking duidt op zichzelf echter niet op directe interactie tussen personen of op gemeenschappelijke waarden en normen. Mensen kunnen eigenschappen gemeen hebben zonder ooit contact met elkaar te hebben en zonder een overtuiging te delen.

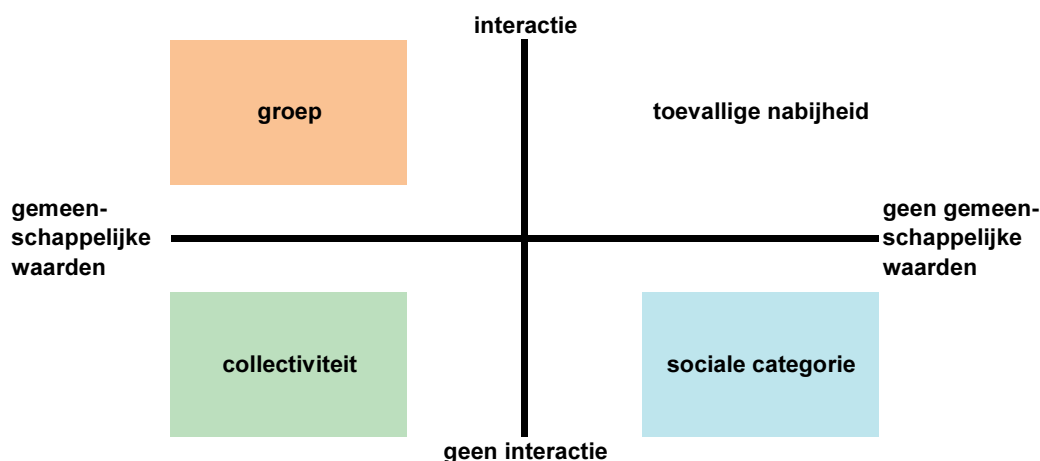
Daarnaast kunnen mensen wel direct contact hebben, maar niet dezelfde waarden en normen. Er is dan sprake van een ‘toevallige nabijheid’. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de personen die op hetzelfde perron op de trein wachten. Ook de ligging van Katwijk in de sterk verstedelijkte regio Leiden en Bollenstreek kan als ‘toevallig’ worden opgevat. Het is

vanwege deze toevallige nabijheid dat Katwijk in deze studie met de regio Leiden en Bollenstreek wordt vergeleken.

Daartegenover staat de *collectiviteit*, waarbij weliswaar geen sprake is van directe interactie tussen personen, maar wel van gemeenschappelijke waarden en normen. Het betreft een groot, meer of minder los verband van individuen met gedeelde opvattingen, zoals een kerkgenootschap of politieke partij. In deze studie wordt voor een aantal opvattingen nagegaan in welke mate deze in Katwijk worden gedeeld. Een collectiviteit is weliswaar een voedingsbodemp voor groepen, maar is te groot voor direct onderling contact tussen alle samenstellende individuen. Daardoor vertoont die collectiviteit geen sociale samenhang.

Eerst als zowel directe interactie tussen personen als gemeenschappelijke waarden en normen aan de orde zijn, is sprake van sociale samenhang in een *groep*. Groepen kunnen ruimtelijk bepaald zijn, zoals een in een bepaalde plaats gevestigde kerkgemeente, maar dat is niet noodzakelijk, zoals in het geval van een op afstand van elkaar woonachtige groep vrienden. Daarom komt de mate waarin de inwoners van Katwijk op gelijkgestemden zijn gericht zowel aan de orde voor relaties binnen de gemeente als voor relaties die de gemeentegrens overschrijden.

Figuur 2.1 Typologie van sociale interactie

Bron: De Jager e.a. 1974

2.2 Sociale categorieën in Katwijk

De Nederlandse bevolking verandert. Economische groei, huishoudenverdunding, vergrijzing en immigratie zorgen al decennialang voor een toename van de welvaart, het aantal kleine huishoudens, het aantal ouderen en de etnische verscheidenheid van de bevolking. Welvaart, huishoudenomvang, leeftijdsamenstelling en herkomst zijn daardoor in het oog lopende kenmerken van de bevolking.

Verschillen tussen stad en land

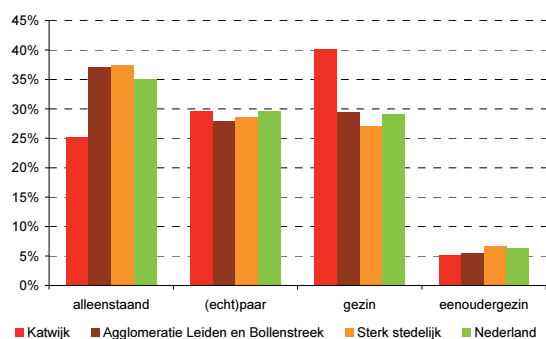
Deze sociale categorieën vertonen bovendien een sterke ruimtelijke verscheidenheid. Naarmate gemeenten meer stedelijk van karakter zijn, is het gemiddeld inkomen per huishouden lager, is het aandeel van jongeren en ouderen in de bevolking kleiner en is het aandeel van eenpersoonshuishoudens en niet-westerse allochtonen in de bevolking groter. Steden zijn de spil in een aan leeftijd en huishoudentype gebonden binnenlands migratiepatroon, waardoor het aandeel van jongeren en ouderen er beperkt is en de arbeidsparticipatie zeer groot. Omwille van opleiding of werk trekken vele jongvolwassenen naar de stad. De stedelijke bevolking bestaat daardoor voor een aanzienlijk deel uit kleine huishoudens, niet alleen van studenten, maar ook van (door)starters op de arbeids- en

woningmarkt in de leeftijdscategorieën tot 45 jaar. Doordat echter vele van deze stedelingen nog aan het begin staan van hun maatschappelijke carrière en doordat het aantal eenpersoonshuishoudens groot is, is het gemiddeld inkomen per huishouden in de steden laag. Als de fase van gezinsvorming zich aandient, verruilen velen de (centrale) stad echter voor de buitenwijken of voorsteden. Mede dankzij het aandeel tweeverdieners is daar het gemiddeld inkomen per huishouden dan ook het hoogst. Daarnaast zijn steden brandpunten voor immigratie. De positie van niet-westerse allochtonen op de arbeidsmarkt is zwak en dat leidt eveneens tot een laag gemiddeld inkomen per huishouden. Door de regionale variatie qua verstedelijking doen deze verschillen qua inkomen, huishoudenomvang, leeftijdsopbouw en herkomst zich ook voor tussen regio's.

Katwijk de maat genomen

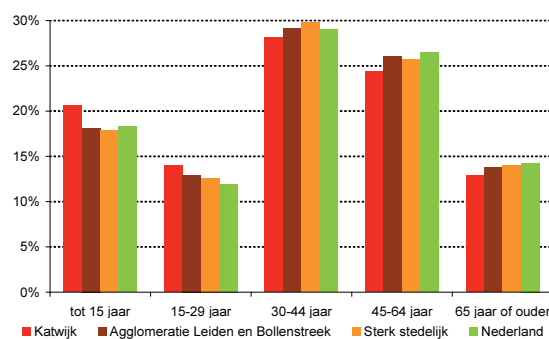
Katwijk wijkt voor deze vier sociale categorieën af van het beeld voor de sterk stedelijke gemeenten en biedt eerder een 'landelijk' dan een stedelijk beeld. In de eerste plaats is het aandeel van de 5.700 eenpersoonshuishoudens opmerkelijk klein. Het aandeel van de gezinnen in het totaal aantal huishoudens bevindt zich hier (40%) echter op een zeer hoog niveau (figuur 2.2). Katwijk telt 9.100 gezinnen op 22.700 huishoudens. Mede daardoor is ook het aandeel van de 12.600 kinderen en jongeren tot 15 jaar hier (21%) zeer groot, maar is het aandeel van de leeftijdscategorieën van 30 jaar of ouder relatief klein (figuur 2.3). In de regio Leiden en Bollenstreek vertonen qua huishoudensamenstelling en qua aandeel van kinderen en jongeren in de bevolking alleen Alkemade, Teylingen en Zoeterwoude een vergelijkbaar beeld. Oegstgeest kan zich alleen qua aandeel van kinderen en jongeren met Katwijk meten. Door het grote aandeel van de gezinshuishoudingen bevindt het gemiddelde aantal personen per huishouden in Katwijk (2,7) zich op een hoog, 'landelijk' niveau. Een huishouden in de stad telt gemiddeld 2,2 personen.

Figuur 2.2 Huishoudensamenstelling bevolking 2006

Bron: CBS

Figuur 2.3 Leeftijdsamenstelling bevolking 2006

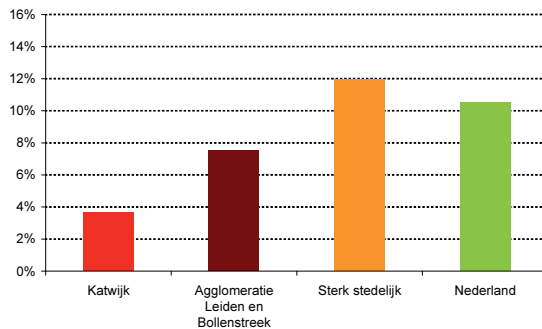

Bron: CBS

Daarnaast is in Katwijk in veel mindere mate sprake van een multiculturele samenleving dan gemiddeld in de steden en in de regio Leiden en Bollenstreek. Bijna 2.200 van de 60.700 inwoners van Katwijk (3,5%) zijn van niet-westerse allochtone afkomst. Gemiddeld belooft dat aandeel in de sterk stedelijke gemeenten 12% en in de regio 7% (figuur 2.4). Op Alkemade, Lisse en Noordwijkerhout na is in alle gemeenten van de regio Leiden en Bollenstreek het allochtone aandeel in de bevolking groter dan in Katwijk.

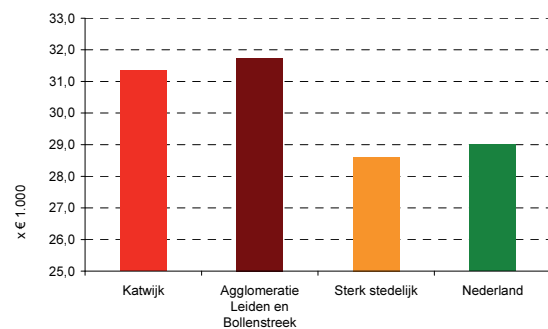
Tot slot is Katwijk in vergelijking met het gemiddelde voor de steden zeer welvarend (figuur 2.5). Het gemiddeld inkomen per huishouden lag hier in 2003 8% boven het landelijk gemiddelde, in de steden 2% eronder. Binnen de regio behoort Katwijk qua welvaartsniveau echter tot de achterblijvers. Alleen Leiden en Hillegom kennen een lager welvaartsniveau dan Katwijk. Wassenaar (+44%) en Oegstgeest (+32%) zijn qua gemiddeld inkomen per huishouden met afstand koploper.

Figuur 2.4 Aandeel niet-westerse allochtonen in bevolking 2006

Bron: CBS

Figuur 2.5 Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden 2003

Bron: CBS

2.3 Katwijk in het licht van collectiviteiten

De Nederlandse bevolking verschilt qua opvattingen over hetgeen geoorloofd of wenselijk is en deze verschillen in waarden en normen komen tot uiting in het gedrag dat mensen vertonen. Zo voelt de een zich meer met de bestaande maatschappelijke orde verbonden dan de ander, zijn er verschillen in de mate van betrokkenheid bij maatschappelijke vraagstukken en bij het behoud van natuur en milieu, hebben mensen verschillende opvattingen over wat geoorloofd is bij het nastreven van het eigen belang en biedt ons land tot slot een rijk palet aan religieuze overtuigingen. De Nederlandse bevolking kan dan ook worden onderscheiden in collectiviteiten die (trouw) gaan stemmen, zich aan de wet houden, geven aan goede doelen of ter kerke gaan, en in collectiviteiten die dit gedrag juist niet vertonen.

Het aandeel van deze collectiviteiten in de Nederlandse samenleving is overigens aan veranderingen onderhevig. Zo gelijktijdig met het afkalven van de aanhang van de Christelijke kerken in Nederland sprake van een sterke groei van de Islam en van niet-kerkgebonden religiositeit. Evenmin verlopen veranderingen altijd eenduidig. Op de lange termijn neemt de verkiezingsopkomst in Nederland voortdurend af, maar in tijden van grote maatschappelijke spanningen is de opkomst juist zeer groot. Na twee decennia van sterke groei treedt sinds 1995 een geleidelijke daling van de criminaliteit op.

Verschillen tussen stad en land

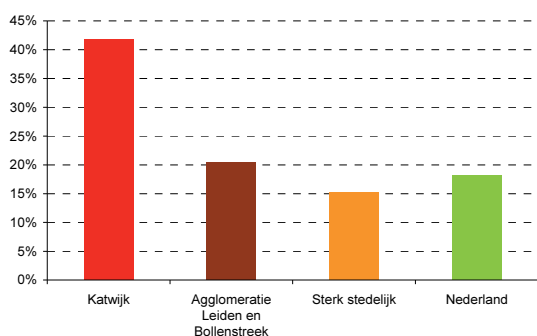
Ook deze collectiviteiten vertonen een sterke ruimtelijke verscheidenheid. Naarmate gemeenten meer stedelijk van karakter zijn, is het opkomstpercentage bij verkiezingen lager, het aantal misdrijven per inwoner groter, wordt er minder ter kerke gegaan, minder geschonken aan goede doelen op het gebied van gezondheid, maar juist meer aan natuur- en milieudoelen. Door de regionale variatie qua verstedelijking doen deze verschillen zich ook voor tussen regio's.

Katwijk de maat genomen

De bevolking van Katwijk bekent zich met haar gedrag tot andere collectiviteiten dan de gemiddelde stedeling of Nederlander. De sterke religiositeit in Katwijk springt daarbij het meest in het oog (figuur 2.6). In Katwijk is het aandeel van de inwoners dat ter kerke gaat bijna driemaal zo groot (42%) als gemiddeld in de sterk stedelijke gemeenten (15%) en meer dan tweemaal zo groot als in de gemeenten in de directe omgeving. De opkomst bij verkiezingen voor de Tweede Kamer ligt in Katwijk (83%) echter op hetzelfde hoge niveau als voor de regio Leiden en Bollenstreek als geheel (figuur 2.7). Daarmee is de opkomst in Katwijk beduidend groter dan gemiddeld in de steden. Het stemgedrag in Katwijk, de verdeling van de stemmen over de verschillende partijen, verschilt echter sterk van het regionale en gemiddelde stedelijke beeld. CDA en de orthodox-christelijke partijen hebben in Katwijk een veel groter aandeel dan gemiddeld. PvdA en de liberale en linkse partijen zijn hier veel kleiner.

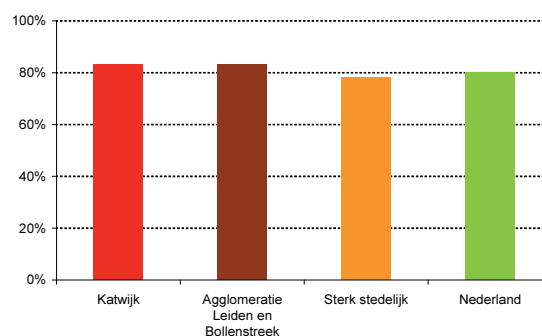
Katwijk heeft in vergelijking met de Regio Leiden en Bollenstreek dus dezelfde verbondenheid met de maatschappelijke orde in ons land, maar een sterk religieus profiel. Dit religieus profiel van Katwijk blijkt overigens niet alleen uit het aandeel van de kerkgangers in de bevolking, maar ook uit de penetratiegraad van het Reformatorisch Dagblad en het Nederlands Dagblad en in wat mindere mate uit de voorkeur voor natuurvakanties. Deze dagbladen en dit type vakanties zijn onder Katwijkers relatief populair. Aan de andere kant zijn kerkbezoek en de deelname aan loterijen, de afname van verzekeringen en de arbeidsparticipatie van vrouwen juist (sterk) negatief gecorreleerd. Verzekeringen en loterijen vinden in Katwijk inderdaad weinig aftrek en de arbeidsparticipatie van vrouwen is relatief gering.

Figuur 2.6 Aandeel kerkgangers in de bevolking 2007

Bron: WDM

Figuur 2.7 Opkomstpercentage Tweede Kamerverkiezingen 2003

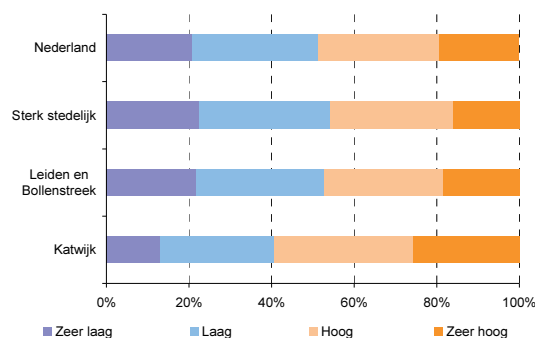
Bron: CBS

De religiositeit en de mate van stedelijkheid in een gemeente hangen daarnaast ook samen met de 'charifactor gezondheid' en de 'charifactor natuur en milieu'² (figuur 2.8). Naarmate een gemeente meer 'landelijk' is of er meer kerkbezoek plaatsvindt, is het aandeel van goede doelen op het gebied van medisch onderzoek en ziektepreventie in donaties er groter en het aandeel van goede doelen op het gebied van natuur- en milieubescherming kleiner. In Katwijk heeft de charifactor gezondheid voor 60% en de charifactor natuur en milieu voor 40% van de donateurs een hoge tot zeer hoge prioriteit. Voor de sterk stedelijke gemeenten en de regio Leiden en Bollenstreek zijn deze prioriteiten juist omgekeerd.

Tot slot bevindt ook het aantal misdrijven per 10.000 inwoners zich in Katwijk op een niveau dat in het landelijk gebied niet zou misstaan (figuur 2.9). Het gaat hierbij strikt genomen niet om een kenmerk van de bevolking, maar om een aspect van Katwijk als locatie. Niettemin geeft het aantal misdrijven per 10.000 inwoners inzicht in de collectiviteit waartoe de bevolking van Katwijk behoort, omdat een groot deel van de misdrijven in de woongemeente van de plegers plaatsvindt.

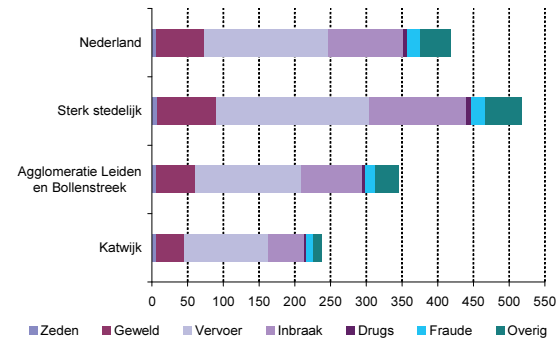
² De 'charifactor gezondheid' geeft de mate weer waarin de inwoners van een gebied doneren aan goede doelen op het gebied van medisch onderzoek en ziektepreventie. De mate weer waarin de inwoners van een gebied doneren aan goede doelen op het gebied van natuur- en milieubescherming wordt vervat in de 'charifactor natuur en milieu'.

Figuur 2.8 Aandeel scores op charifactor gezondheid in bevolking 2006

Bron: WDM

Figuur 2.9 Aantal misdrijven per type per 10.000 inwoners 2005

Bron: CBS

2.4 Is in Katwijk sprake van groepsvorming?

Een van de belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen in de afgelopen decennia was de individualisering. Mensen leven steeds meer op zichzelf en steeds minder in het verband van een groep van gelijkgestemden waarmee frequent contact wordt onderhouden, zoals de familie, een vriendenkring of een (ontspannings)vereniging. Deze individualisering wordt enerzijds als verworvenheid gezien, omdat mensen meer dan vroeger het geval was zelf vorm en inhoud aan hun leven kunnen geven en omdat sociale controle met een verplichtend karakter is afgenomen. Anderzijds zou individualisering leiden tot eenzaamheid en een gebrek aan gemeenschapszin. Daarnaast kwam dankzij individualisering, welvaartsgroei, toegenomen mobiliteit en ruimtelijke schaalvergroting een ‘netwerksamenleving’ tot ontwikkeling. Mensen onderhouden hun relaties tegenwoordig op veel meer plaatsen en over veel grotere afstanden dan voorheen, tot welke collectiviteit zij zich ook rekenen. ‘De lokale basis van kerken zal verder blijven afkalven. De geografische organisatie van kerken heeft zijn langste tijd gehad. Kerkelijke betrokkenheid heeft meer met persoonlijke voorkeur te maken dan met plaats. Om maatschappelijk present te kunnen zijn, moeten kerken zoeken naar alternatieve vormen, die beter aansluiten bij veranderingen in de sociale infrastructuur’ (Van der Meulen, 2006).

Verschillen tussen stad en land

Ook de individualisering vertoont een sterke ruimtelijke verscheidenheid. Naarmate gemeenten meer stedelijk van karakter zijn, komen deelname aan verenigingsactiviteiten en het bezoeken van familie minder frequent voor en is de bevolking minder aan de gemeente gebonden. Het aantal verhuizingen ten opzichte van de bevolkingsomvang neemt sterk toe met de mate van stedelijkheid van een gemeente. Daar staat tegenover dat het bezoeken van vrienden juist toeneemt met de mate van stedelijkheid van een gemeente. Door de regionale variatie qua verstedelijking doen deze verschillen zich ook voor tussen regio's.

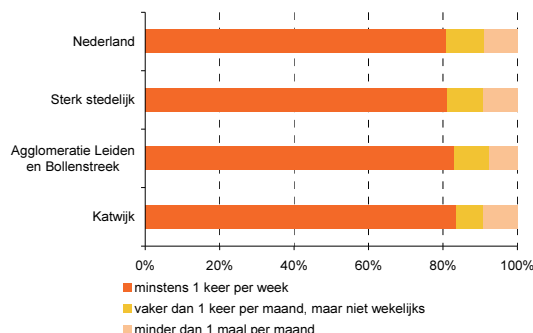
Katwijk de maat genomen

De frequentie van de contacten met familie en vrienden duidt erop dat de bevolking van Katwijk in relatief sterke mate in groepsverbanden is verenigd (figuur 2.10). Vooral in familieverband zijn de contacten van Katwijkers veel intensiever dan gemiddeld in de sterk stedelijke gemeenten. Dit geldt overigens voor gehele de regio Leiden en Bollenstreek.

De grote intensiteit van de relaties met familie en vrienden impliceert echter niet dat deze relaties ook alle in Katwijk of omgeving worden onderhouden. Familie en vrienden kunnen zich op afstand bevinden en toch met een behoorlijke frequentie worden bezocht. Deelname aan het verenigingsleven vindt doorgaans wel in of nabij de woongemeente plaats. De relatief grote frequentie van deze deelname in Katwijk duidt er daarom op dat hier sprake is van een sterke mate van groepsvorming binnen de gemeente (figuur 2.11). Katwijk onderscheidt zich

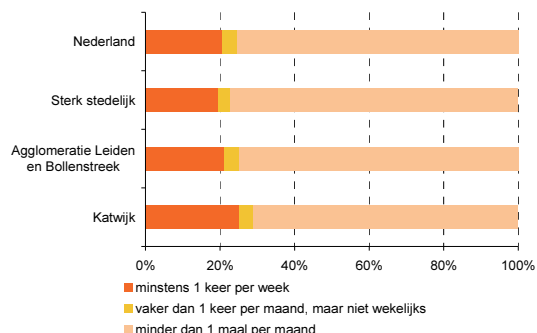
hierin niet alleen sterk van het gemiddelde voor de sterk stedelijke gemeenten, maar ook van de regio Leiden en Bollenstreek.

Figuur 2.10 Frequentie contact met vrienden of kennissen 2007

Bron: Woon

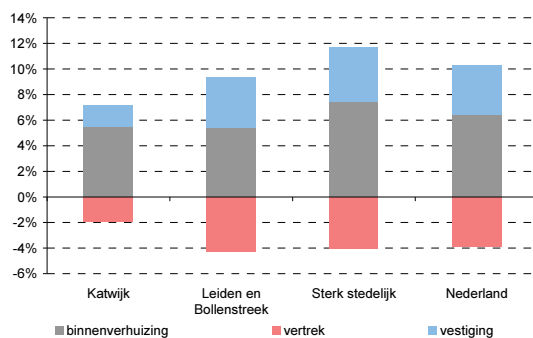
Figuur 2.11 Frequentie deelname aan verenigingsleven 2007

Bron: Woon

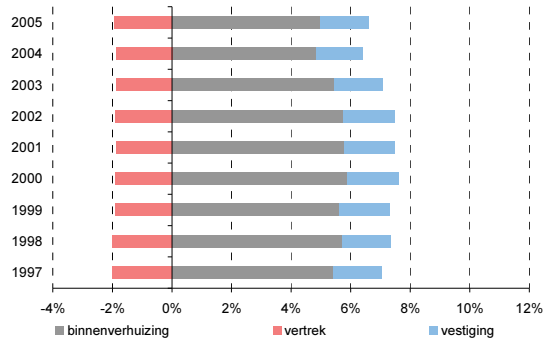
Bovendien is de bevolking van Katwijk opmerkelijk honkvast (figuur 2.12). Ten opzichte van de bevolkingsomvang is het aantal personen dat uit Katwijk vertrekt of er zich vestigt (1,8%) slechts half zo groot als gemiddeld in de sterk stedelijke gemeenten (3,8%) en deze beperkte beweeglijkheid doet zich in alle leeftijdscategorieën voor. Als inwoners van Katwijk al verhuizen, blijven ze relatief vaak binnen de gemeente, maar ook deze binnengemeentelijke mobiliteit lijkt in de afgelopen jaren wat af te nemen (figuur 2.13). Met deze honkvastheid onderscheidt Katwijk zich sterk van het beeld voor de regio Leiden en Bollenstreek. De regio heeft eerder het karakter van een duiventil en dat geldt niet alleen voor de stad Leiden met zijn grote aanbod van hoger onderwijs, maar nog in sterkere mate voor de andere gemeenten in de streek. Alleen Alkemade vertoont een met Katwijk vergelijkbare binding van de inwoners aan de gemeente.

Figuur 2.12 Aandeel binnenlandse vestiging en vertrek en binnengemeentelijke verhuizingen t.o.v. bevolkingsomvang 1997-2005

Bron: CBS

Figuur 2.13 Ontwikkeling binnenlandse vestiging en vertrek en binnengemeentelijke verhuizingen t.o.v. bevolkingsomvang in Katwijk 1997-2005

Bron: CBS

De leden van de Ledenraad van Rabobank Katwijk herkennen zich in dit beeld van Katwijk. Aan de stad wordt een eigen en gesloten karakter toegekend. De leden verschillen wel van mening over de mate waarin Katwijk toegankelijk is voor buitenstaanders. Een deel acht het mogelijk na langdurige en intensieve inspanning 'Katwijker' te worden, anderen betwijfelen dat: 'Katwijker ben je door geboorte'.

2.5 Sociale samenhang in Vinex-wijken

Woningbouw op het voormalige Vliegkamp Valkenburg sluit aan bij het beleid van grootschalige stadsuitbreidingen nabij bestaand stedelijk gebied dat sinds het begin van de jaren '90 wordt gevoerd. Dit streven naar opvang van de bevolkingsgroei in grootschalige wijken die nabij stedelijke voorzieningen en infrastructuur zijn gelegen, werd ingezet met de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra (Vinex) in 1990. Om er voor te zorgen dat de bevolkingsgroei zich ook daadwerkelijk rond de steden concentreert, is in de Vinex-nota voor de periode tot 2012 een groot aantal woningbouwlocaties aangewezen.

Vliegkamp Valkenburg in het licht van de Vinex-opgave

Valkenburg wordt eerst vanaf het midden van het volgende decennium ontwikkeld en is daarmee strikt genomen weliswaar geen onderdeel van dit Vinex-beleid, maar kan door doelstelling, ligging en schaal wel goed met de Vinex-wijken worden vergeleken. Ook Valkenburg omvat een fors bouwprogramma op een goed ontsloten locatie, dat dient voor het opvangen van de verwachte bevolkingsgroei in de regio.

Kritiek op Vinex

De Vinex-wijken hebben in de afgelopen jaren sterk in de belangstelling gestaan. Daarbij ging het veelal om negatieve kritiek op de ruimtelijke inrichting. Vinex-wijken zouden te grootschalig zijn, de stedenbouwkundige opzet wordt doorgaans als eentonig ervaren met te weinig openbaar groen, de woningen worden veelal te klein, de bereikbaarheid slecht en het aanbod voorzieningen komt slechts langzaam en met grote vertraging op gang (Wijnands, 2007).

Daarnaast werd ook het (vermeende) suburbane karakter van de Vinex-wijken gelaakt. Ze zouden het karakter van een buitenwijk hebben, waar de functie wonen overheerst en waar nauwelijks sprake is van werkgelegenheid of van een stedelijke sfeer. Mede onder invloed van deze kritiek is inmiddels onderzoek naar de sociale aspecten van de Vinex-wijken op gang gekomen. Daaruit ontstaat een indruk van de sociale categorieën waartoe de bevolking in de Vinex-wijken behoort, de collectiviteiten waartoe zij zich rekent en de mate van groepsvorming.

Sociale categorieën in de Vinex-wijken

Vinex-wijken zijn qua verdeling van de bevolking over sociale categorieën nog geen afspiegeling van stedelijk Nederland. Evenals eerdere grootschalige stadsuitbreidingen zijn de Vinex-wijken niet alleen gericht op het voorzien in de behoefte aan woningen (kwantitatieve doelstelling), maar ook op het verbeteren van de huisvestingssituatie (kwalitatieve doelstelling). Er werden en worden in de Vinex-wijken in vergelijking met de bestaande woningvoorraad in de steden dan ook relatief veel grote, grondgebonden en koopwoningen gebouwd. Dit woningaanbod zou hogere inkomensklassen uit de goedkope (huur)woningen in de bestaande steden moeten lokken om daar ruimte te creëren voor lagere inkomensklassen. Het aandeel van de sociale huurwoningen is in Vinex-wijken veel kleiner dan gemiddeld in de steden en Vinex-wijken worden dan ook bewoond door een 'breed samengestelde middenklasse' (Nio, 2006). Het aandeel van inwoners in de leeftijdscategorie van 25 tot 44 jaar, jongeren, gezinnen en mensen met een (middel)hoog inkomen is in Vinex-wijken groot. Kleine huishoudens, jongvolwassenen, ouderen, lage inkomensgroepen en allochtonen zijn er veel minder sterk vertegenwoordigd dan in de bestaande steden (CBS, 2008; Dingemans, 2007). Vinex-wijken lijken qua verdeling van de bevolking over sociale categorieën dan ook minder van Katwijk te verschillen dan het gemiddelde voor de sterk stedelijke gemeenten.

Collectiviteiten in de Vinex-wijken

Hoewel Vinex-wijken in het stedelijk bestel dus de rol van 'sociale sorteermachine' hebben, lijkt de bevolkingsamenstelling er verder niet veel af te wijken van het gemiddelde beeld voor de steden. 'Het gewone, in al zijn variaties, is het handelsmerk van Vinex' (Adzema, 2006). Als rekening wordt gehouden met de bevolkingsamenstelling lijken Vinex-bewoners tot dezelfde collectiviteiten te behoren als de gemiddelde stedeling. De ontkerkelijking is er even ver voortgeschreden als in de bestaande steden en gaandeweg komt ook de criminaliteit tot

ontwikkeling, zoals blijkt uit de overlast die jongeren in de afgelopen jaren in Ypenburg, Leidsche Rijn en IJburg hebben veroorzaakt (Van der List e.a., 2007). De bevolking van de Vinex-wijken verschilt qua waarden en normen waarschijnlijk maar weinig van het gemiddelde voor de steden. Daarmee onderscheiden deze wijken zich duidelijk van Katwijk.

Groepsvorming in de Vinex-wijken

De Vinex-bewoners maken verder, evenzeer als andere stedelingen, deel uit van de 'netwerksamenleving'. Ook in Vinex-wijken is groepsvorming niet meer zo sterk gebonden aan ruimtelijke nabijheid als voorheen en is vooral sprake van bovenlokale sociale cohesie. De 'Vinexmens [...] is namelijk niet gefixeerd op de stad waar hij bij de burgerlijke stand staat geregistreerd. Hij kiest naar eigen inzicht plekken in de nabije omgeving om te winkelen en zich te ontspannen, zodat hij een enigszins onthechte indruk maakt' (Van der List, 2007). Voor 'echte vrienden' is het niet noodzakelijk dat zij zich in de nabijheid bevinden. Er is sprake van (afstand)'bridging ties'.

Daarnaast bestaat echter ook in de Vinex-wijken nog steeds behoefte aan lokale binding. Deze lokale 'bonding ties' hebben vooral betrekking op de praktische aspecten van het leven van alledag en ze komen tot stand via 'moderne interactieplatforms', zoals het schoolplein, buurtfeesten of het bedwingen van ongewenste ontwikkelingen (NIMBY-kwesties). Traditionele gremia, zoals kerken, hebben hun bindende rol verloren, zoals wordt geïllustreerd door de conclusie van twee pastores in Leidsche Rijn: 'Het is een zeer eenzame klus alles zelf te moeten bedenken, zelf erop uit te moeten trekken, zelf alles te moeten organiseren. Er is niemand in de wijk die meedoet, niemand die aangeeft eens mee te willen denken' (De Jong e.a., 2000). De vorm waarin de buurtbinding tot uitdrukking komt, is daarbij sterk afhankelijk van de leefwijze van de individuele bewoner. Alleenstaanden en paren binden zich op een andere wijze aan de buurt dan gezinnen. Buurtbinding blijkt bovendien het beste te gedijen in homogene wijken. Voor onderlinge hechting is blijkbaar sociale en culturele overeenkomst nodig. In jongere Vinex-wijken worden woningen daarom minder naar prijsklasse gemengd dan voorheen het geval was. Overigens lijkt de buurtbinding bij een lagere sociaal-economische status groter te zijn dan bij een hogere. Tot slot blijken 'bridging ties' soms samen op te gaan met 'bonding ties'. In IJburg zijn patronen ontstaan van verhuizingen die door reeds in de wijk woonachtige vrienden werden opgeroepen (Lupi, 2006).

Ook in de Vinex-wijken is dus sprake van 'bonding ties', maar het is onbekend in hoeverre deze sterker zijn dan gemiddeld in de steden. Voor de lokale binding in Katwijk lijkt dat wel het geval te zijn. De bevolking van Katwijk is in ieder geval honkvast.

2.6 Samenvatting en conclusies hoofdstuk 2

Sociale cohesie

De Brede Structuurvisie stelt dat in Katwijk sprake is van sociale samenhang en dat deze het waard is om te behouden en te versterken. Sociale samenhang kan worden bepaald aan de hand van de frequentie en regelmaat van de interactie tussen personen enerzijds en de aanwezigheid van gemeenschappelijke waarden en normen anderzijds. Uit deze twee dimensies vloeien vier vormen van sociale interactie voort: toevallige nabijheid, sociale categorieën, collectiviteiten en groepsvorming (figuur 2.1).

Sterke sociale cohesie in Katwijk

Katwijk biedt voor deze vier vormen het volgende beeld:

1. toevallige nabijheid
Van toevallige nabijheid is sprake bij de ligging van Katwijk in de dichtbevolkte regio Leiden en Bollenstreek. Er zijn daardoor (mogelijkheden tot) frequent en direct contact, zonder dat waarden en normen door alle inwoners in de regio worden gedeeld.
2. het delen van sociale categorieën
De bevolkingsamenstelling in Katwijk is anders dan gemiddeld in de regio en in de steden

in ons land. De sociale categorieën gezinnen, jongeren en hoge inkomens zijn in Katwijk relatief goed vertegenwoordigd, allochtonen juist minder dan gemiddeld.

3. collectiviteiten

De bevolking van Katwijk heeft, getuige kerkbezoek en stemgedrag, in grote mate een religieuze overtuiging, is verbonden met de maatschappelijke orde en heeft oog voor maatschappelijke problemen. Hoewel Katwijkers deze waarden delen met personen die niet in Katwijk wonen, is daarbij niet noodzakelijkerwijze sprake van frequent en direct contact.

4. groepsvorming

De bevolking van Katwijk is tot slot sterk gericht op familie en vrienden en op het verenigingsleven en is bovendien zeer honkvast. Verhuizing van en naar een andere gemeente komt in Katwijk slechts half zo vaak voor als gemiddeld in Nederland. In Katwijk lijkt dan ook in sterke mate sprake van groepsvorming te zijn.

Beperkte sociale cohesie in Vinex-wijken

De ontwikkeling op Vliegkamp Valkenburg komt qua doelstelling, schaal en ligging overeen met een Vinex-wijk. De sociale categorieën waartoe de pioniersbevolking in de Vinex-wijken behoort, lijken sterk op de bevolkingscategorieën die in Katwijk voorkomen. Vinex-wijken evolueren echter naar het gemiddelde beeld voor de steden. De bevolking in de Vinex-wijken behoort dan ook tot andere collectiviteiten dan de bevolking van Katwijk. Er is in Vinex-wijken meer ontkerkelijking en meer criminaliteit. Bovendien hebben Vinex-wijken, anders dan Katwijk, het karakter van een duiventil. De Vinex-bewoner geeft vorm aan de netwerksamenleving, niet alleen in zijn dagelijkse activiteiten, maar ook door verhuisgedrag.

Conclusies

- De nieuwe woonwijk op Vliegkamp Valkenburg zal naar verwachting qua normen en waarden slechts in beperkte mate aansluiten bij het beeld voor Katwijk. Locatie Vliegkamp Valkenburg zal daardoor wel tot de gemeente Katwijk behoren, maar niet tot de gemeenschap. 'Valkenburg' zal naar verwachting echter wel het politiek landschap in de gemeente Katwijk veranderen. Qua arbeidsmarkt- en kooporiëntatie lijken de verschillen echter minder sterk te zullen zijn. Zowel Katwijk als de Vinex-wijken zijn sterk op hun omgeving georiënteerd.
- In Katwijk vertoont in vergelijking met het gemiddelde beeld voor de steden een sterke sociale samenhang. Dit blijkt uit de frequentie en regelmaat van de interactie tussen personen en uit de waarden en normen van de bevolking in Katwijk.
- Grootschalige nieuwbouwwijken vertonen weinig sociale samenhang. Ze lijken sterk op de bestaande steden en juist weinig op Katwijk.

Hoofdstuk 3. Bevolkingsprognose

'Katwijk staat voor de opgave om haar positie in de regio te versterken. Ontstaan uit de drie oorspronkelijke gemeenten vormt zij nu een plaats met ruim 60.000 inwoners en heeft zij een groeipotentie naar 80.000 inwoners. Een plaats om rekening mee te houden' (Gemeente Katwijk, 2006).

In de Brede Structuurvisie wordt de demografische ontwikkeling van Katwijk in regionaal perspectief geplaatst. Het woningaanbod in Katwijk is 'een markt die ook inwoners van andere steden aantrekt en de marktperspectieven voor de eigen bewoners van Katwijk vertroebelt'. En: 'Een tweede trend, eveneens veroorzaakt door de groei van omliggende steden, is de toename van de regionale ruimtevrage voor woningen' (Gemeente Katwijk, 2006).

Dit hoofdstuk behandelt . . .

In dit hoofdstuk wordt allereerst kort ingegaan op de werkwijze van de twee prognoses met betrekking tot de regionale vraag naar woningen in de komende decennia. Vervolgens wordt de door beide prognoses verwachte bevolkingsomvang voor de regio Leiden en Bollenstreek en voor Katwijk vergeleken. Daarna komt de samenstelling van de verwachte groei, naar leeftijd en huishoudentype (ABF) en naar herkomst (RPB) aan de orde. Tot besluit worden in dit hoofdstuk de prognose van de woningvoorraad, de ruimte op de woningmarkt en de behoefte aan woningen voor alleen de 'eigen groei' van Katwijk in 2020 behandeld.

3.1 Prognoses en prognoses

De vraag naar ruimte voor woningen in de regio Leiden en Bollenstreek zou, dankzij de ontwikkeling van 5.000 woningen op de plaats van het voormalige Vliegveld Valkenburg, voor een belangrijk deel kunnen worden gevonden in de gemeente Katwijk. Om de omvang van de toekomstige woningbehoefte te bepalen, worden door ABF-Research (ABF) en door het Ruimtelijk Planbureau (RPB) de regionale bevolkings- en huishoudenontwikkeling in ons land voorspeld.

Sinds het midden van de jaren '80 stelt ABF daartoe in opdracht van het Ministerie van VROM de PRIMOS-prognose op, waarop de rijksoverheid haar beleid voor de volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en de onderwijsplanning baseert. PRIMOS staat voor: Prognose-, Informatie- en Monitoring Systeem. Daarnaast voert sinds enkele jaren, na consultatie van het Ministerie van VROM, provincies, gemeenten, universiteiten en planbureaus en in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek, ook het RPB dergelijke prognose uit. Zij doet dit aan de hand van het PEARL-model: Projecting population Events At Regional Level.

Wijze van voorspellen komt goeddeels overeen

Beide prognoses gaan voor hun regionale prognoses uit van de landelijke prognose van het CBS voor geboorten, sterfte, immigratie en emigratie. Binnen dit nationale kader worden regionale geboorte- en sterftetekansen en de verhuizing over lange en korte afstand bepaald. De prognose van de migratie over lange afstand is gebaseerd op het uitgangspunt dat regionale verschillen in aantrekkelijkheid, bijvoorbeeld het aanbod van werkgelegenheid, een structureel karakter hebben en dat daardoor de migratie tussen regio's uit het recente verleden voorspellend is voor de migratie tussen regio's in de nabije toekomst. Voor verhuizingen over korte afstand speelt de ruimte op de woningmarkt een grote rol. Daarom voorspelt het geplande regionale bouwprogramma de migratie tussen gemeenten binnen een regio (ABF-research, 2005; RPB, 2005).

Verschillen in uitgangspunten

Beide prognoses vertonen echter ook verschillen in uitgangspunten. In de eerste plaats verschilt het uitgangsjaar voor de analyse. Het RPB gaat uit van 2005³ en voorspelt voor 2006 en later, ABF gaat uit van 2006 en voorspelt voor 2007 en later. Voor beide prognoses gelden daardoor verschillende termijnen. Bovendien wijken de prognoses van elkaar af met betrekking tot de informatie die openbaar wordt gemaakt. ABF onderscheidt naar leeftijdscategorieën en huishoudentypen en geeft bovendien de componenten achter de bevolkingsgroei weer. Het RPB onderscheidt naar leeftijdscategorieën, huishoudentypen en herkomst.

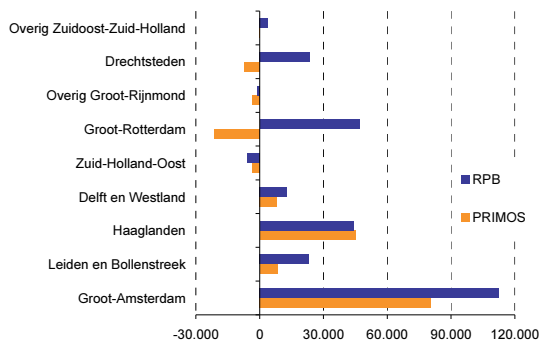
Daarnaast hanteren beide prognoses een andere verwachting omtrent de (buitenlandse) migratie. In de afgelopen jaren nam de immigratie in ons land fors af. Nederland is in deze jaren minder aantrekkelijk geworden voor vestiging vanuit het buitenland, zowel door de economische laagconjunctuur, als door verscherping van de regels voor vestiging. ABF verwacht op grond van de ontwikkeling voor de jaren 2004 en 2005 een blijvende daling van dit buitenlands vestigingsoverschot. Het RPB verwacht echter dat deze daling slechts een tijdelijk karakter zal hebben. Internationale welvaartsverschillen en in toenemende mate ook de gevolgen van de klimaatverandering, zullen volgens het RPB zorgen voor het voortduren van de migratiestroom naar onder andere Nederland. Aangezien dit buitenlands vestigingsoverschot vooral in de stedelijke regio's in het westen van ons land een rol speelt, voorspelt het RPB vooral voor deze regio's een veel sterkere bevolkingsgroei dan ABF. Tot slot schatten beide prognoses de omvang en de verdeling van de toekomstige woningbouwprogramma's binnen regio's verschillend in. De prognose van het RPB lijkt meer aan te sluiten bij de ontwikkeling in de afgelopen jaren, ABF lijkt meer uit te gaan van de geplande bouwprogramma's. Dit verschil in interpretatie leidt voor de regio Leiden en Bollenstreek tot een zeer opvallende variatie in de prognoses per gemeente.

Uitkomsten verschillen

Voor de tijdvakken 2006/7-2010, 2010-2015 en 2015-2020 kunnen de uitkomsten van beide prognoses op regionaal niveau met elkaar worden vergeleken. Voor de meeste regio's blijven de verschillen in uitkomsten van de prognoses beperkt tot 1,5% of minder per tijdvak. Alleen voor een aantal stedelijke regio's in het westen van het land, Drechtsteden, Haarlemmermeer, IJmond, Rijnmond en Zoetermeer, en voor Groningen lopen beide prognoses per tijdvak fors uiteen, tot 4% of meer. Voor de gehele periode van 2006/7 tot 2020 is echter in bijna de helft van de regio's sprake van zo'n verschil in uitkomsten van meer dan 4%.

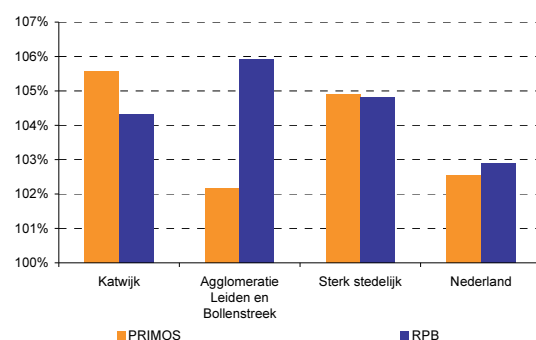
Verschillen tussen beide prognoses treden vooral op in grootstedelijke regio's in het westen van het land. Het RPB voorspelt voor geheel West-Nederland tot 2020 een groei van 429.000 inwoners, Primos een groei van 337.000 inwoners. Daarmee lopen beide prognoses voor dit landsdeel een vijfde tot een kwart uiteen. Vooral voor de regio's Amsterdam, Rotterdam en Drechtsteden zijn de verschillen in uitkomst groot (figuur 3.1).

Figuur 3.1 Prognose bevolkingsontwikkeling 2006/7-2020

Bron: Primos en RPB

Figuur 3.2 Prognose bevolkingsontwikkeling 2006/7-2020

Bron: Primos en RPB

³ In het voorjaar van 2008 zal het RPB een nieuwe prognose publiceren.

3.2 Uitkomsten van de prognoses voor Leiden en Bollenstreek en Katwijk

De regio Leiden en Bollenstreek is een van de regio's in West-Nederland waarvoor de prognoses van ABF en RPB van elkaar afwijken. In 2006 telde de regio rond 390.000 inwoners. Het RPB berekent voor de periode van 2005 tot 2020 een bevolkingsgroei van bijna 6%. De regio zou in 2020 dan 422.000 inwoners tellen. ABF verwacht van 2006 tot 2020 een groei van ruim 2%, tot 398.000 inwoners (figuur 3.2).

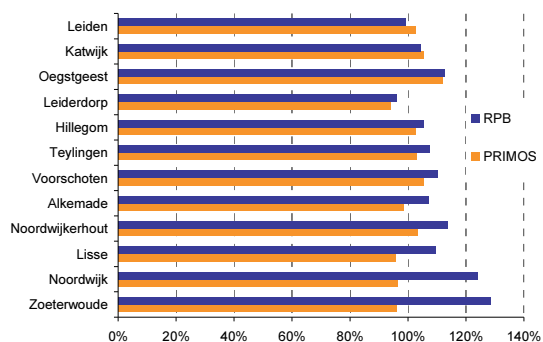
Daarnaast verschillen beide prognoses met betrekking tot de verwachte bevolkingsgroei voor de individuele gemeenten binnen de regio. Voor de meeste gemeenten in de regio komt de voorspelling van het RPB hoger uit dan die van ABF, dat voor een aantal gemeenten krimp voorspelt. Vooral voor Noordwijk, Noordwijkerhout, Lisse en Zoeterwoude voorziet het RPB een (forse) bevolkingsgroei, maar de bevolkingsomvang van Leiden zou juist gaan afnemen. Voor Leiden, Oegstgeest en Katwijk verwacht ABF echter een sterkere bevolkingsgroei dan het RPB (figuur 3.3).

De voorspelling van ABF houdt een sterke concentratie in van de bevolkinggroei in drie van de twaalf gemeenten in de regio en sluit daarmee, meer dan het RPB, aan bij de lopende en verwachte woningbouwprogramma's, zoals de 'inbreiding' in bestaand stedelijk gebied en de uitbreiding in Zanderij Westerbaan, 't Duyfrak, Frederiksoord en Rijnsoever-Noord. Volgens het RPB zal het aandeel van Katwijk in de regionale bevolkingsgroei tot 2020 slechts 11% bedragen, maar volgens ABF zal Katwijk 40% van de regionale bevolkingsgroei voor zijn rekening nemen.

Gering verschil tussen prognoses voor Katwijk

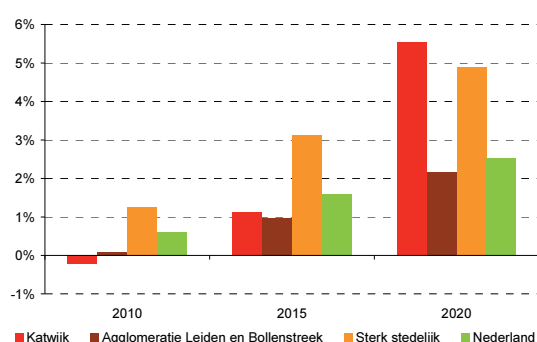
Het RPB verwacht tot 2020 dus een klein aandeel voor Katwijk in de sterke regionale bevolkingsgroei en ABF verwacht juist een groot aandeel van Katwijk in de beperkte regionale bevolkingsgroei. Per saldo wijken daardoor de prognoses voor de bevolkingsomvang van Katwijk in 2020 maar weinig van elkaar af. Bovendien komt in beide prognoses het gemiddelde jaarlijkse groeitempo tot 2020 praktisch overeen met het groeitempo voor de afgelopen jaren. De Primos-prognose van ABF voorziet voor de nabije toekomst een daling van het inwonertal van Katwijk, tot 60.800 personen in 2010. Voor de periode daarna wordt, dankzij de toename van de binnenlandse migratie naar Katwijk, echter (opnieuw) groei verwacht. In 2015 zal Katwijk volgens ABF waarschijnlijk 61.600 inwoners tellen en in 2020 64.300 (figuur 3.4). Het RPB komt, met een voorspelling voor 2020 van 63.600 inwoners, wat lager uit.

Figuur 3.3 Prognose bevolkingsontwikkeling 2006/7-2020

Bron: PRIMOS en RPB

Figuur 3.4 Prognose bevolkingsontwikkeling 2006-2020

Bron: Primos

Beperkte invloed verschillen in regionale prognoses op groei Katwijk

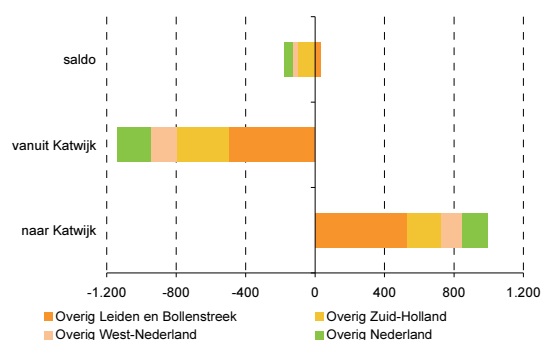
De verschillen in de regionale groeiprognoses van Primos en het RPB voor West-Nederland hebben via de binnenlandse migratie invloed op de prognose voor Katwijk. Hoewel de binnenlandse migratie vanuit en naar Katwijk voor 85% gericht is op West-Nederland, is de invloed van deze verschillen zeer beperkt. Dit lijkt het gevolg te zijn van het binnenlands

migratiepatroon voor Katwijk, dat per saldo een vertrekoverschot naar de rest van (West)-Nederland vertoont (figuur 3.5).

In de periode 1996-2003 beliep het vertrekoverschot van Katwijk naar de rest van het land 180 personen per jaar, oftewel 0,25% van de bevolking in Katwijk (figuur 3.6). Doordat het aantal mensen dat zich vanuit deze ‘rest van het land’ in Katwijk vestigt veel kleiner is dan het aantal mensen dat vanuit Katwijk naar die regio’s toegaat, is het verschil tussen de prognoses van het RPB en ABF voor deze regio’s voor de bevolkingsgroei in Katwijk nauwelijks van belang. Bij dit patroon zou de RPB-voorspelling voor Katwijk in 2020 tot slechts 130 inkomende inwoners meer leiden dan de Primos-prognose.

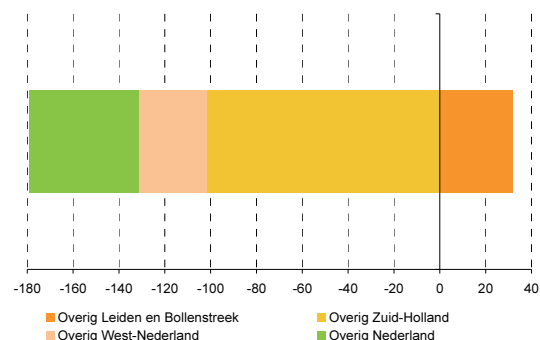
Aangezien aan de andere kant beide prognoses voor het inwonertal van Katwijk weinig verschillen, zal ook het aantal uit Katwijk vertrekkende inwoners nauwelijks verschillen. Vanuit de regio Leiden en Bollenstreek zelf kent Katwijk wel een vestigingsoverschot (figuur 3.6), maar ook de verschillen tussen de bevolkingsprognoses voor deze regio lijken nauwelijks van belang te zijn voor de verwachte bevolkingsontwikkeling in Katwijk. In de periode 1996-2003 nam door het regionale vestigingsoverschot de bevolkingsomvang in Katwijk met gemiddeld 32 personen per jaar (+0,04%) toe. Bij bestendiging van dit regionale migratiepatroon zou dit aantal toenemen tot 33 personen per jaar ingeval van de Primos-prognose en tot 35 personen ingeval van de hogere RPB-voorspelling.

Figuur 3.5 Herkomst en richting jaarlijks gemiddelde binnenlandse migratie Katwijk 1996-2003

Bron: ABF-Research

Figuur 3.6 Herkomst en richting jaarlijks gemiddeld binnenlands migratiesaldo Katwijk 1996-2003

Bron: ABF-Research

Bestendiging demografisch patroon tot 2015

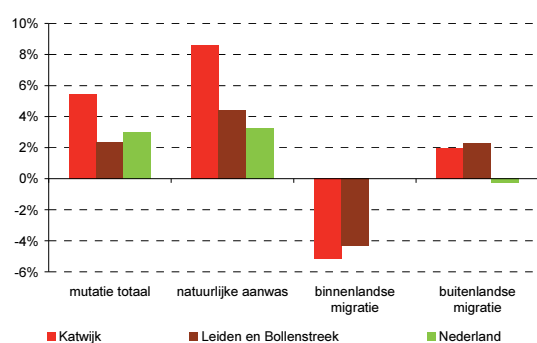
De samenstelling van de bevolkingsgroei in Katwijk zal in de komende jaren in vergelijking met het huidige beeld nauwelijks veranderen. De forse natuurlijke aanwas blijft naar verwachting de basis onder de bevolkingsgroei, het immigratiesaldo blijft onder het regionaal gemiddelde en tot in het begin van het volgende decennium blijft sprake van een fors binnenlands vertrekoverschot. Dit laatste zal zelfs nog groter zijn dan in de afgelopen jaren (figuur 3.7). De bevolkingsgroei van 3.400 personen die door de Primos-prognose tot 2020 wordt verwacht, is het resultaat van een natuurlijke aanwas van 4.400 personen, een immigratiesaldo van 1.100 personen en een binnenlands vertrekoverschot van 2.100 personen. Dit vertrekoverschot zal zich volgens de Primos-prognose nog tot 2015 voordoen⁴. Eerst dan heeft het woningbouwprogramma in Katwijk voldoende woningen tot stand gebracht om de gemeente een rol te laten spelen in het lenigen van de regionale woningbehoefte (zie paragraaf 3.4). De regio Leiden en Bollenstreek zal het vertrekoverschot naar verwachting overigens wel bestendigen.

⁴ Daarmee is deze omslag ten opzichte van de vorige Primos-prognose, uit 2005, een flink aantal jaren naar de toekomst verschoven.

Bevolkingsprognose op basis van 'eigen groei'

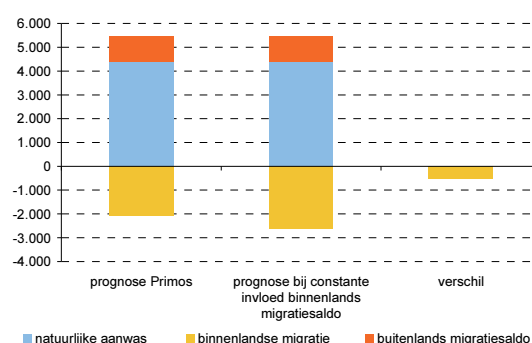
Als echter niet het vanaf 2015 verwachte vestigingsoverschot, maar het huidige en voor de komende jaren geldende binnenlandse vertrekoverschot als uitgangspunt voor de bevolkingsontwikkeling wordt genomen, ontstaat zicht op de 'eigen groei' die Katwijk in de komende jaren zou kunnen laten zien. Deze 'eigen groei' betreft dus het voor de lange termijn geldende demografische patroon dat zich kenmerkt door een forse natuurlijke aanwas, een beperkte immigratie en een fors vertrekoverschot. Over de gehele periode tot 2020 zou bij voortzetting van dit patroon het vertrekoverschot oplopen tot 2.600 personen, in plaats van de door Primos voorspelde 2.100 (figuur 3.8). Daardoor zou de 'eigen groei', de groei zonder de binnenlandse migratie die mogelijk wordt gemaakt door het woningbouwprogramma in Katwijk, tot 2020 ruim 2.900 inwoners belopen, in plaats van de voorspelde 3.400. Katwijk zou dan slechts 63.800 inwoners tellen, in plaats van 64.300, zoals de Primos-prognose aangeeft.

Figuur 3.7 Prognose samenstelling bevolkingsontwikkeling 2006-2020

Bron: Primos

Figuur 3.8 Prognose samenstelling bevolkingsontwikkeling 2006-2020

Bron: Primos

3.3 Samenstelling van de toekomstige bevolkingsgroei

De verandering in het aanzien van de Nederlandse bevolking die zich in de afgelopen decennia door de huishoudenverdunning, vergrijzing en immigratie voordeed, zal zich naar verwachting ook in de toekomst doen gelden. De individualisering lijkt zich voort te zetten, de generaties van voor de sterke daling van het geboortecijfer rond 1970 raken op leeftijd en door de geringe natuurlijke aanwas wordt de invloed van immigranten en hun kinderen op de demografische ontwikkeling in Nederland steeds groter. Het aantal kleine huishoudens, eenoudergezinnen, ouderen en niet-westerse allochtonen zal in de periode tot 2020 fors toenemen en hetzelfde geldt voor hun aandeel ten opzichte van het totale aantal inwoners en huishoudens.

Ook in de toekomst zullen deze ontwikkelingen een ruimtelijke verscheidenheid vertonen doordat het qua leeftijd en huishoudentype specifieke migratiepatroon tussen stad en land blijft bestaan en doordat de immigratie zich op de grote steden (in het westen van het land) blijft richten (RPB, 2006). Daarnaast zal echter sprake zijn van een 'inhaalslag' voor het landelijk gebied. Naarmate gemeenten meer 'landelijk' van karakter zijn, zal de groei van het aantal kleine huishoudens en allochtonen sterker zijn. Door de regionale variatie qua verstedelijking doen deze verschillen in de ontwikkeling van huishoudenomvang, leeftijdsopbouw en herkomst van de bevolking zich ook voor tussen regio's.

Bestendiging karakter van Katwijk

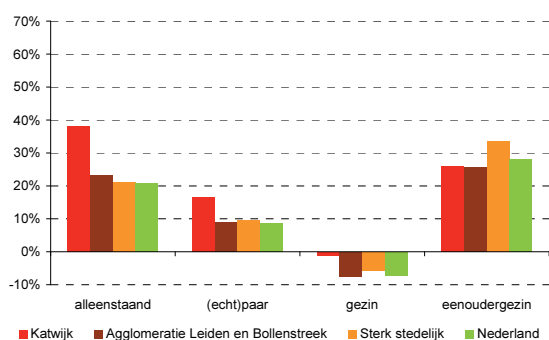
In de afgelopen jaren was in Katwijk in vergelijking met de steden sprake van een sterke toename van het aantal kleine huishoudens, ouderen en niet-westerse allochtonen en deze ontwikkelingen zullen zich naar verwachting in de komende jaren blijven voordoen. Het 'landelijke' beeld dat Katwijk momenteel qua huishouden- en leeftijdsamenstelling en qua

diversiteit vertoont, zal in 2020 daardoor weliswaar minder nadrukkelijk zijn, maar allerminst verdwenen.

Huishoudenverduunning

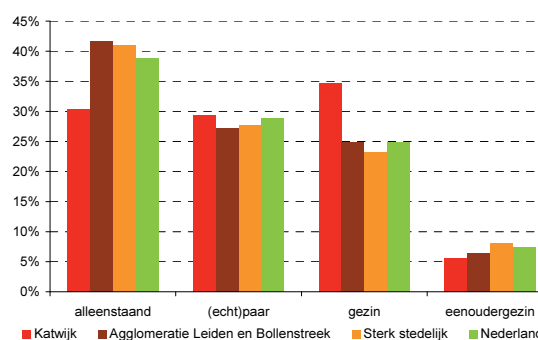
Deze bestending van het karakter van Katwijk geldt in de eerste plaats voor de huishouden-samenstelling in Katwijk. Weliswaar is ook in Katwijk sprake van voortgaande huishoudenverduunning, maar een huishouden blijft hier gemiddeld groter dan gebruikelijk in de steden. In 2020 zal een huishouden in Katwijk naar verwachting gemiddeld 2,5 personen tellen en in de sterk stedelijke gemeenten 2,1 personen. Tot 2020 zal in Katwijk het aantal huishoudens met bijna 3.400 eenheden toenemen. Het aantal een- en tweepersoonshuishoudens groeit naar verwachting met 3.300 eenheden. Deze groei (+23%) is weliswaar veel sterker dan gemiddeld in de steden, maar daar staat tegenover dat de verwachte afname van het aantal gezinnen en de verwachte toename van het aantal eenoudergezinnen hier juist relatief beperkt zullen zijn (figuur 3.9). Daardoor zal het aandeel van de kleine huishoudens in Katwijk in 2020 naar verwachting slechts 60% bedragen tegen gemiddeld 70% in de steden. De gezinnen zullen in Katwijk, met een aantal van 9.000 en een aandeel van 35% in het aantal huishoudens, ook in 2020 het meest voorkomende huishoudentype vormen, vóór de 7.900 alleenstaanden en 7.600 (echt) paren (figuur 3.10). Van de buurgemeenten zal alleen Teylingen eenzelfde hoge aandeel van gezinnen in het totaal aantal huishoudens kennen.

Figuur 3.9 Prognose ontwikkeling huishoudentypen 2006-2020

Bron: CBS

Figuur 3.10 Prognose huishoudensamenstelling bevolking 2020

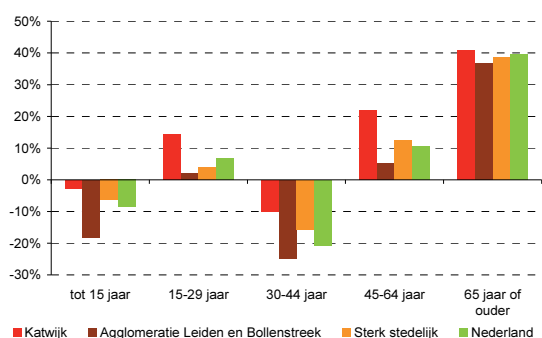

Bron: CBS

Vergrijzing en ontgroening

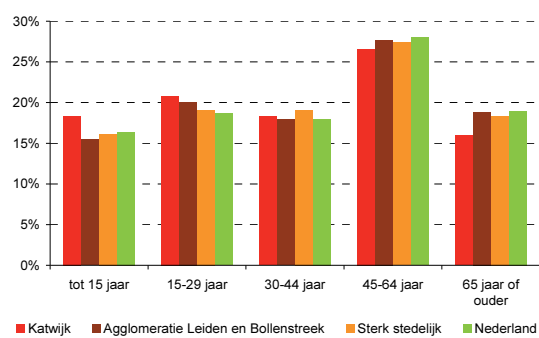
Schommelingen in natuurlijke aanwas zijn door de tijd heen te volgen in de omvang van de betreffende leeftijdscategorieën en in de omvang van de van leeftijdscategorieën van hun kinderen. Dankzij de grote honkvastheid van de bevolking biedt juist in Katwijk de huidige leeftijdsamenstelling van de bevolking een vooruitblik op de toekomstige. De vergrijzing doet zich ook in Katwijk gelden. De leeftijdscategorie van 65 jaar of ouder zal in de komende jaren sterk in omvang en in aandeel van de bevolking toenemen (figuur 3.11). Het aandeel in de bevolking van de naar verwachting 7.200 personen van 65 jaar of ouder zal hier (16%) in 2020 echter nog steeds kleiner zijn dan gemiddeld in de steden (18%) en ook kleiner dan in de regio Leiden en Bollenstreek. Behalve in Katwijk en Leiden zal in 2020 in alle gemeenten in de regio het aandeel 65-plussers meer dan 20% bedragen. In Leiderdorp en Noordwijk behoort dan een kwart van de bevolking tot deze leeftijdscategorie.

Figuur 3.11 Prognose ontwikkeling aantal inwoners per leeftijdscategorie 2006-2020

Bron: CBS

Figuur 3.12 Prognose leeftijdsamenstelling bevolking 2020

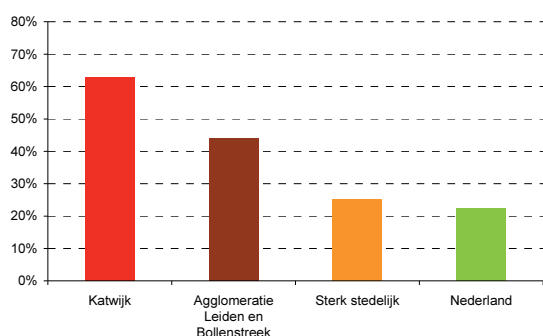
Bron: CBS

Anders dan de ouderen zal de leeftijdscategorie van 45 tot 65 jaar in Katwijk in 2020 dankzij de sterke groei van ruim 14.600 tot bijna 18.000 personen (+22%) het landelijke aandeel in de bevolking wel dicht benaderen. Doordat de generatie die is geboren na de daling van de vruchtbaarheid rond 1970 nu in de fase van gezinsvorming komt, zal de natuurlijke aanwas en het aandeel van kinderen en jongeren in de komende jaren ook in Katwijk afnemen (van 21% tot 18%). Het blijft in vergelijking met het gemiddelde voor de steden echter groot, waardoor Katwijk ook in 2020 een relatief jonge bevolking zal hebben (figuur 3.12).

Sterke groei aantal niet-westerse allochtonen

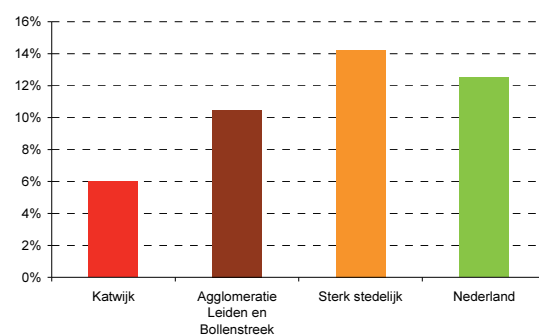
Tot slot zal Katwijk in de komende jaren ook qua herkomst van de bevolking een typisch 'landelijke' ontwikkeling vertonen (figuur 3.13). Het aantal niet-westerse allochtonen zal tot 2020 naar verwachting met bijna 1.500 personen (+63%) toenemen tot ruim 3.800 personen. Daarmee zijn niet-westerse allochtonen in Katwijk, evenals in de regio Leiden en Bollenstreek, goed voor meer dan de helft van de verwachte bevolkingsgroei. In vergelijking met de regio als geheel en met het gemiddelde voor de stedelijke gemeenten blijft het allochtone aandeel in de bevolking in Katwijk echter klein (figuur 3.14). Ook voor dit aspect van de bevolkingsamenstelling in Katwijk is dus sprake van bestendiging van het huidige beeld.

Figuur 3.13 Prognose ontwikkeling aantal niet-westerse allochtonen 2006-2020

Bron: RPB

Figuur 3.14 Prognose aandeel niet-westerse allochtonen in bevolking 2020

Bron: CBS

3.4 Woningprognose in lokaal en regionaal perspectief

Al decennia lang staat in ons land de krapte op de woningmarkt in het middelpunt van de belangstelling. Nederland zou momenteel een tekort van bijna 170.000 woningen kennen. Zowel de rijksoverheid als de regionale en lokale overheden hebben de vergroting van de

woningvoorraad dan ook prominent in hun beleidsagenda staan. Tot 2020 zouden, als gevolg van bevolkingsgroei en huishoudenverdunding, er volgens de Primos-prognose in Nederland ruim 800.000 woningen bij moeten komen (+12%) en in de regio Leiden en Bollenstreek ruim 22.000 (+14%).

Naar verwachting zal ook in de komende jaren de bouwproductie echter tekort schieten ten opzichte van de ontwikkeling van de vraag naar woonruimte en daardoor zal in 2020 nog steeds een tekort aan woningen bestaan. Het woningbestand zal, landelijk en in de regio Leiden en Bollenstreek, tot 2020 slechts met 11% toenemen. Het landelijk tekort zal daardoor in 2020 bijna 80.000 woningen bedragen (1%) en het regionale tekort bijna 4.500 (2%).

Fors bouwprogramma in Katwijk

Voro 2006 werd het tekort aan woningen in Katwijk door Primos bepaald op bijna 700 eenheden, 3% van de woningvoorraad. Om dit tekort weg te werken staat Katwijk in de komende jaren een forse uitbreiding van het woningbestand te wachten. Exclusief de ontwikkeling van Valkenburg gaat de Primos-prognose voor de periode 2006-2020 uit van een toename van bijna 5.000 eenheden (+21%) tot ruim 28.000 woningen. Daarmee zou 30% van de toename van het aantal woningen in de regio Leiden en Bollenstreek in Katwijk terecht komen.

Meer dan helft van dit Katwijkse woningbouwprogramma is inmiddels vervat in 'harde', juridisch afdwingbare plannen⁵ (figuur 3.15), voor de 5.000 woningen in 'Valkenburg' en voor de ruim 2.300 woningen op andere plaatsen in de gemeente is dat nog niet het geval (figuur 3.16). In het 'harde' deel van de plannen bevinden zich de (voorlopig laatste) uitleggebieden in de gemeente: de afronding van Zanderij Westerbaan, Rijnsoever-Noord en 't Duyfrak. Met 1.800 woningen zijn deze uitleglocaties goed voor 65% van de 'harde' plannen. De overige 'harde' plannen en ook de 'zachte' plannen hebben betrekking op herontwikkeling van bestaande stedelijk gebied. Deze 'inbreiding' zal vooral in Rijnsburg plaatsvinden en daarnaast in de 'kanaalzone' bij het centrum van Katwijk (bijlage 2).

Figuur 3.13 Woningbouwplannen met juridische status 'hard'				Figuur 3.14 Woningbouwplannen met juridische status 'zacht' of 'onbekend'			
	aantal woningen	start	einde		aantal woningen	start	einde
Zanderij Westerbaan	244	1998	2010	Westerhaghe-Kleipetten	530	2007	2011
Havengebied	445	1998	2015	Rijnsburg-Centrum	740	?	?
't Duyfrak	800	2007	2015	Rijnsburg-Noord	570	?	?
Rijnsoever-Noord	431	2008	2015	De Blekerij	57	2002	?
Bloem van Rijnsburg	390	2008	2010	De Horn	440	2008	2015
Middelmors	120	2009	2015	totaal 'zacht' of 'onbekend'	2337		
Frederiksoord	313	2011	2015	Valkenburg	5000	2012	2020
totaal 'hard'	2743						

Bron: Nieuwe Kaart

Bron: Nieuwe Kaart

Van tekort naar overschot

Door de huishoudenverdunding zal het aantal huishoudens in Katwijk tot 2020 met bijna 3.500 eenheden toenemen. Vanaf 2015 wordt bovendien een fors binnenlands vestigingsoverschot verwacht. Desondanks zal de toename van het woningbestand sterker zijn dan de toename van de woningbehoefte (figuur 3.15). De in 2020 gewenste woningvoorraad wordt op ruim 27.200 eenheden becijferd.

Voor het bepalen van deze gewenste voorraad wordt het aantal zelfstandige huishoudens in de gemeente als uitgangspunt genomen. Onzelfstandige huishoudens, zoals studenten en bewoners van instellingen, worden buiten beschouwing gelaten. Dit aantal zelfstandige

⁵ De juridische status van het bouwplan is 'hard', als het betreffende bestemmingsplan vigerend is, is goedgekeurd door de bestuursrechter of door de gemeenteraad is vastgesteld. 'Zachte' plannen bevinden zich nog in de fase van planvorming of zijn nog onder de rechter.

huishoudens wordt vermeerderd met het aantal urgente starters en de gewenste frictieleegstand en verminderd met het aantal huishoudens dat naar verwachting op korte termijn wil vertrekken. Deze factoren verschillen per gemeente en daardoor verschilt de verhouding tussen het gewenste aantal woningen en het aantal zelfstandige huishoudens per gemeente. In Leiden is de gewenste woningvoorraad bijvoorbeeld klein ten opzichte van het aantal zelfstandige huishoudens (0,90) door het grote aantal ex-studenten dat op korte termijn wil vertrekken. In Katwijk is de gewenste voorraad door de grote honkvastheid van de bevolking echter groot (1,05).

Niettemin zal het geplande bouwprogramma, zelfs exclusief ‘Valkenburg’, het huidige tekort van bijna 700 woningen in Katwijk doen omslaan in een overschot van 700 woningen (2% van de voorraad) in 2020. Oftewel, om in 2020 te voorzien in de behoefte aan woningen die voortvloeit uit de prognose van de bevolkingsgroei van Katwijk, behoeven slechts 4.300 woningen, in plaats van 5.000 woningen te worden gebouwd. Woningbouw op het voormalige Vlieggkamp Valkenburg is bovendien niet nodig.

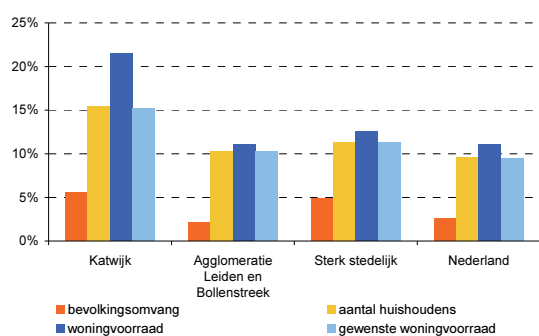
Behoefte bij ‘eigen groei’ in ruime mate gedekt

Als wordt uitgegaan van de toekomstige ‘eigen groei’ van Katwijk, waarbij het huidige vertrekoverschot gehandhaafd blijft, zal de tot 2020 verwachte bevolkingstoename niet 3.400, maar 2.900 personen bedragen. Bij de in 2020 verwachte gemiddelde huishoudenomvang (2,47 personen per huishouden) zal Katwijk daardoor niet 26.000 huishoudens tellen, maar slechts 25.800. Gegeven de door Primos verwachte verhouding tussen de gewenste woningvoorraad en het aantal huishoudens (1,05) zal het gewenste aantal woningen in 2020 niet ruim 27.300, maar minder dan 27.100 bedragen. Het woningoverschot zal daardoor bijna 300 eenheden groter zijn dan in de huidige prognose wordt voorzien (figuur 3.16). Het overschot aan woningen in Katwijk zou dan bijna 1.000 eenheden bedragen. Daardoor kan worden volstaan met de bouw van 4.000, in plaats van 5.000 woningen, zoals nu wordt voorzien.

Regionale rol vereist wel de inzet van ‘Valkenburg’

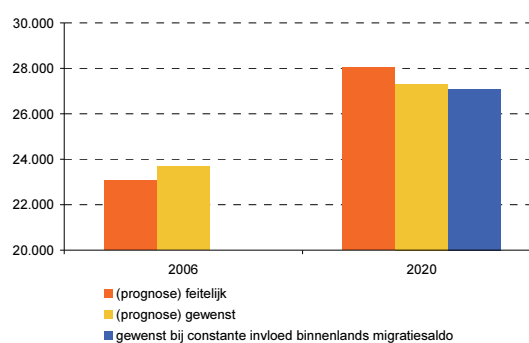
Daarmee wordt dan echter voorbijgegaan aan de rol die Katwijk met de ontwikkeling van Vlieggkamp Valkenburg op de regionale woningmarkt vervult. Om het woningtekort in de streek op te heffen, zou de woningvoorraad in de regio Leiden en Bollenstreek tot 2020 met 22.000 eenheden moeten toenemen. De Primos-prognose voorziet echter de bouw van slechts 17.500 woningen, waardoor in 2020 in de regio een tekort van 4.500 woningen zal bestaan. Gezien het woningoverschot in Katwijk (700 eenheden) zal het tekort in de rest van de regio in 2020 zelfs ruim 5.000 woningen bedragen. Tweederde deel van het regionale tekort komt voor rekening van de stad Leiden. De voortgaande huishoudenverdunding als gevolg van de toestroom van jongvolwassenen lijkt de voornaamste verklaring te zijn voor de groei van het woningtekort in Leiden naar 6% van de voorraad. Daarnaast is sprake van voortgaande immigratie.

Figuur 3.15 Prognose ontwikkeling 2006-2020

Bron: ABF-research

Figuur 3.16 (Prognose) woningvoorraad 2006 en 2020

Bron: Primos/berekening Rabobank Nederland

Met het oog op de regionale woningbehoefte is woningbouw op Vliegkamp Valkenburg dus wel degelijk nodig. De hier geplande 5.000 woningen zouden het voor 2020 voorziene tekort aan woningen in de regio Leiden en Bollenstreek immers goeddeels doen verdwijnen. Inclusief 'Valkenburg' zou het bouwvolume in Katwijk 10.000 woningen bedragen en daarmee zou de gemeente 45% van het regionale bouwvolume voor haar rekening nemen.

3.5 Samenvatting en conclusies hoofdstuk 3

Honkvast Katwijk

De Brede Structuurvisie stelt dat de bevolkingsontwikkeling in Katwijk wordt beïnvloed door de ontwikkeling in de regio Leiden en Bollenstreek en in de omringende regio's. Voor deze ontwikkeling gaan ABF-Research en het Ruimtelijk Planbureau uit van verschillende prognoses omtrent de omvang van de immigratie. Op basis hiervan voorziet de prognose van het RPB voor de regio Leiden en Bollenstreek een groei tot 422.000 inwoners in 2020 en het RPB een groei tot 398.000 inwoners. De invloed van deze verschillen in regionale bevolkingsontwikkeling op de ontwikkeling in Katwijk lijkt door de geringe omvang van migratiestromen van en naar Katwijk echter beperkt te zijn. De bevolking van Katwijk is zeer honkvast en bovendien is voor Katwijk per saldo sprake van een binnenlands vertrekoverschot.

Prognose en 'eigen groei'

In de Primos-prognose van ABF-Research zal in de loop van het volgende decennium echter een vestigingsoverschot ontstaan, omdat Katwijk in belangrijke mate zal gaan voorzien in de woningbehoefte in de regio Leiden en Bollenstreek. Het inwonertal van Katwijk zou groeien tot 64.300 in 2020. Bij bestendiging van het huidige demografische patroon, waarbij het vertrekoverschot zich handhaaft, zou Katwijk in 2020 echter slechts 63.900 inwoners tellen.

Bestendiging profiel van bevolking in Katwijk

Uit beide prognoses blijkt dat de bevolkingsamenstelling in Katwijk weliswaar zal veranderen onder invloed van huishoudenverdunding, vergrijzing en toename van het aantal allochtonen, maar dat Katwijk ook in de komende jaren een relatief 'landelijk' bevolkingsprofiel zal houden. Daarin is sprake van een groot aandeel van gezinnen en jongeren en een klein aandeel van de allochtone bevolking.

Overschot aan woningen in Katwijk

In 2006 kampte Katwijk met een tekort van bijna 700 woningen. Het bouwprogramma voor de uitbreidingslocaties (restant) Zanderij Westerbaan, 't Duyfrak en Rijnsoever-Noord, en de inbreiding in reconstructiegebieden in Katwijk aan Zee en Rijnsburg, voorziet tot 2020 in 5.000 woningen. De vraag naar woningen zal volgens de Primos-prognose echter met maar 3.400 eenheden toenemen en daardoor zal het huidige tekort op de woningmarkt in Katwijk in 2020 zijn omgeslagen in een overschot van 700 woningen. Als echter wordt uitgegaan van bestendiging van het huidige demografische patroon, zal de vraag naar woningen met minder dan 3.200 woningen toenemen. Daardoor zou het overschot aan woningen in Katwijk in 2020 bijna 1.000 eenheden bedragen. De regio Leiden en Bollenstreek zal in 2020 echter nog steeds een tekort aan woningen kennen.

Conclusies

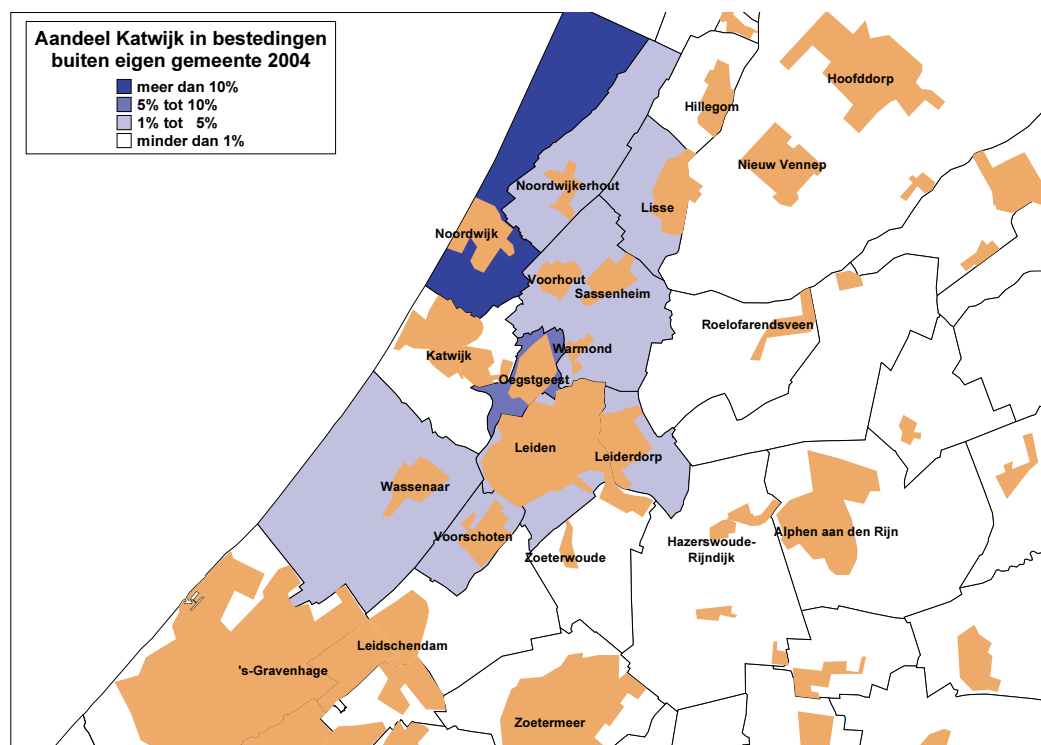
- De regio Leiden en Bollenstreek zal in 2020 volgens de prognoses van Primos en het RPB naar verwachting 398.000 tot 422.000 inwoners tellen, Katwijk rond 64.000 inwoners.
- De samenstelling van de bevolking qua huishoudentype, leeftijd en herkomst zal dan nog steeds een 'landelijk' beeld vertonen. Katwijk zal relatief veel gezinnen en jongeren tellen en relatief weinig allochtonen.
- De demografische ontwikkeling in Katwijk werd en wordt bepaald door een sterke natuurlijke aanwas en een fors binnenlands vertrekoverschot. Per saldo was in het verleden sprake van een geringe bevolkingsgroei en zal tot halverwege het volgende

decennium sprake zijn van een geringe bevolkingsafname. Volgens de Primos-prognose zal, doordat het binnenlands vertrekoverschot omslaat in een binnenlands vestigingsoverschot, daarna weer sprake zijn van groei.

- Verschillen tussen de prognoses van ABF en het RPB in de verwachtingen omtrent de immigratie in Nederland en in de regio Leiden en Bollenstreek leiden door de geringe de (binnenlandse) migratie in Katwijk nauwelijks tot verschillen in het groeibeeld voor Katwijk.
- Woningbouw op het voormalige Vliegkamp Valkenburg is vanuit regionaal perspectief onontbeerlijk, maar vanuit het perspectief van Katwijk niet nodig.
- Het woningbouwprogramma voor de regio Leiden en Bollenstreek schiet volgens de Primos-prognose in de komende jaren tekort ten opzichte van de groei van de vraag naar woningen die het gevolg is van immigratie, binnenlandse migratie en huishoudenverdunding. Daardoor zal in 2020 in de regio nog steeds een tekort van 4.500 woningen bestaan. Ontwikkeling van Vliegkamp Valkenburg kan dit tekort lenigen.
- Het woningbouwprogramma van 5.000 woningen op inbreidingslocaties en op de uitlegebieden Zanderij Westerbaan, 't Duyfrak en Rijnsoever-Noord in Katwijk dient volgens de Primos-prognose voor de opvang van de natuurlijke aanwas in de gemeente en na 2015 ook voor de opvang van de regionale bevolkingsgroei. Desondanks zal Katwijk volgens de prognose in 2020 een overschot van 700 woningen vertonen.
- Als wordt uitgegaan van voortzetting van het huidige demografische patroon van natuurlijke aanwas en een binnenlands vertrekoverschot, zal de in 2020 in Katwijk gewenste woningvoorraad nog ruim 200 eenheden kleiner zijn dan in de Primos-prognose is voorzien. Daardoor zou in 2020 sprake zijn van een overschot van bijna 1.000 woningen.

Bijlage 1 – Het verzorgingsgebied van Katwijk

Verzorgingsgebied winkelbestand Katwijk

Bron: Rabobank

Bijlage 2 – De woningbouwplannen in Katwijk

Woningbouwplannen in de gemeente Katwijk

Bron: Nieuwe Kaart

Bijlage 3 – Overzicht van geraadpleegde literatuur

ABF-Research	Vastgoedmonitor, ABF-Research, 2007
ABF-Research, 2005	Primos, prognosemodel voor bevolking, huishoudens en woningbehoefte, ABF-Research, 2005
Atzema, 2006	O. Atzema, Ruimte in debat, Ruimtelijk Planbureau, 2006/5
CBS, 2008	Wie woont waar in Den Haag, Webmagazine CBS, 2 januari 2008
Dingemans, 2007	Waarom Leidsche Rijn? Een onderzoek naar de verhuismotieven en woonwaardering van bewoners in Leidsche Rijn, Universiteit Utrecht, 2007
Gemeente Katwijk, 2006	Brede Structuurvisie Katwijk, www.katwijk.nl , 2006
De Jager e.a., 1974	Grondbeginselen der sociologie. Gezichtspunten en begrippen, H. de Jager en A. Mok, Stenfert Kroese, Leiden, 1974
Van der List e.a., 2007	Wonen: Viva Vinex!, G. van der List en I. van der Chijs, Elsevier, 24 maart 2007
Locatie Valkenburg, 2008	www.locatievalkenburg.nl
Lupi, 2006	Buurtbinding. Van veenkolonie tot Vinex-wijk, AMIDst, 2006
Van der Meulen, 2006	Vroom in de Vinex, Dissertatie, Van der Meulen, Maastricht, 2006
Nieuwe Kaart, 2008	De Nieuwe Kaart van Nederland, www.nieuwekaart.nl
Nio, 2006	Vinex: tussen identificatie en onthechting, I. Nio, Ruimte in debat, Ruimtelijk Planbureau, 2006/5
Primos	ABF-Research, www.abfresearch.nl/primos-online
RPB	www.rpb.nl/kennisportaal
RPB, 2005	Achtergronden en veronderstellingen bij het model Pearl, RPB, 2005
RPB, 2006	Regionale bevolkings- en allochtonenprognose 2005 – 2025 Ruimtelijk Planbureau, Den Haag, 2006
WDM	GeoLifestyle, WDM, Nieuwegein, 2007

Wijnands, 2007

Hutjemutje in de Vinex-wijk, E. Wijnands, BN De
Stem, 25 januari 2007